

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Katedra Sociologie

Diplomová práce

Bc. Terezie Horová

Ověření korespondence mezi mediální a veřejnou agendou

The verification of correspondence between the media and
the public agenda

Praha 2013

Vedoucí práce: PhDr. Jiří Vinopal, Ph.D.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala mému vedoucímu práce PhDr. Jiřímu Vinopalovi, Ph.D. za přínosné konzultace a pozitivní přístup k celému procesu psaní diplomové práce. Nemalé díky patří také PhDr. Františku Kalvasovi, Ph.D., jednomu ze současných českých sociologů zabývajících se tématem agendy setting, za vstřícné uvedení do tématu a doporučení užitečných zdrojů literatury. V neposlední řadě bych ráda poděkovala svému manželovi Pavlovi za trpělivost, podporu a povzbuzení.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 20. prosince 2013

.....

Jméno a příjmení

Klíčová slova:

Agenda setting

Církev

Církevní restituce

Česká republika

Mediální agenda

Sociologie médií

Teorie rámcování

Veřejná agenda

Key words:

Agenda setting

Church

Church restitution

Czech republic

Media agenda

Sociology of media

Framing

Public agenda

Abstrakt

Diplomová práce se věnuje tématu korespondence mezi mediální a veřejnou agendou. Vychází z dřívějších výzkumů, kde vztah mezi mediální a veřejnou agendou jako první zanalyzoval sociolog McCombs (Dearing a Rogers 1996: 6). Na základě pramenů se zaměřuje na prokázání souvislosti na konkrétním případě církevních restitucí, kde se probírá zejména jejich vývoj a názory jak v mediální, tak ve veřejné agendě. Oproti předchozí teorii se práce snaží hlouběji proniknout do souvislostí mezi mediální a veřejnou agendou a zkoumat jejich vzájemnou korespondenci.

Pro zanalyzování mediální agendy autorka používá metodu obsahové analýzy novinových článků ve vybraných tištěných médiích. Výsledek pak porovnává se sekundární analýzou dat průzkumu Naše společnost realizovaným Centrem pro výzkum veřejného mínění, který v tomto případě zastupuje veřejnou agendu.

Hlavním výsledkem šetření je pak ověření, že mezi mediální a veřejnou agendou k vzájemnému ovlivňování dochází i v konkrétním případě problematiky církevních restitucí. Jednak se daří identifikovat podobnost mezi četností výskytů jednotlivých mediálních zpráv a zájmu veřejnosti o dané téma. Dále se také objevuje spojitost mezi názory na téma v mediální i veřejné agendě. Ukazuje se, že negativní názor na proces schvalování zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi se objevuje v podobné míře v rámci obou jmenovaných agend.

Díky prokázání korespondence mezi oběma agendami v krátkodobém období je možné souhlasit, že k jistému ovlivňování mezi oběma agendami dochází i v tomto případě, a to dokonce s významnou shodou u obou agend v nesouhlasu s církevními restitucemi.

Abstract

This thesis deals with the subject of correspondence between the media and the public agenda. It is based on previous studies, where the relationship between the media and the public agenda confirmed sociologist McCombs (Dearing a Rogers 1996: 6). On the sources it is trying to establish a linkage on the specific topic of the church restitutions, which discusses in particular the development and opinions both in the media and in the public agenda. In contrast to previous pieces I try to penetrate deeper into the linkage between media and public agenda and investigate their mutual correspondence.

For analyzing the media agenda, the author uses the method of content analysis of newspaper articles in selected printed media. Then the result is compared to a secondary analysis of survey data Naše společnost, that realized the Center for Public Opinion Research, which represents the public agenda in this case.

The main results of the analysis is verified that the media and the public agenda influenced each toher in the particular case, the issue of restitution of churches. First, it is managed to identify similarities between the frequency of occurrences of each media reports and public interest in the topic. It is also discovered a connection between opinions on the topic in the media and public agenda. It turns out that negative view on the process of adoption of the law about property settlement with churches occurs to a similar extent under both appointed agendas.

Thanks to demonstration of the correspondence between the two agendas in the short term, it is possible to agree that a certain interaction between the two agendas is also in this case, even with significant hits for both agendas in disagreement with the church restitutions.

OBSAH

1.	ÚVOD.....	8
2.	TEORIE AGENDY SETTING A VZTAH MEZI VEŘEJNOU A MEDIÁLNÍ AGENDOU	10
2.1.	Historie nastolování agendy.....	11
2.2.	Mediální agenda.....	13
2.2.1.	Teorie rámcování	16
2.2.2.	Přístupy ve zkoumání mediální agendy.....	18
2.3.	Veřejná agenda	20
2.3.1.	Nepravá korelace	23
2.3.2.	Kategorizace veřejnosti.....	24
2.4.	Politická agenda	25
3.	CÍRKEVNÍ RESTITUCE V POLITICKÉM KONTEXTU ČESKÉ REPUBLIKY A KATOLICKÉ CÍRKVE.....	27
3.1.	Historie kauzy církevních restitucí v České republice v letech 1990-2012	29
4.	ANALÝZA KORESPONDENCE MEDIÁLNÍ A VEŘEJNÉ AGENDY V RÁMCI CÍRKEVNÍCH RESTITUCÍ ...	32
4.1.	Výzkumný problém	32
4.2.	Cíle výzkumu	33
4.3.	Popis zkoumaných dat	34
4.3.1.	Proměnné analýzy veřejné agendy	34
4.3.2.	Mediální zprávy	36
4.4.	Stanovení hypotéz.....	39
4.5.	Popis užitých metod.....	41
4.5.1.	Metodologie analýzy dat veřejné agendy	41
4.5.2.	Metodologie analýzy mediálních zpráv.....	43
4.6.	Analýza dat a jejich interpretace.....	45
4.6.1.	Vývoj zájmu agend o téma církevních restitucí.....	46
4.6.2.	Postoj médií a veřejnosti k církevním restitucím	49
4.6.3.	Profil souhlasících a nesouhlasících	56
4.7.	Shrnutí výsledků analýz.....	63
5.	ZÁVĚR	65
6.	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	67
7.	SEZNAM GRAFŮ A TABULEK.....	72
8.	PŘÍLOHY.....	73

1. ÚVOD

Práci věnuji tématu teorie nastolování témat (agenda setting). Konkrétně se zaměřuji na propojení mediální a veřejné agendy a ověřuji, zda se navzájem ovlivňují. Ačkoliv se tomuto tématu věnovalo již více výzkumníků, nikdo se podrobněji nezaměřoval na souvislost rámců v mediální agendě a postoji ve veřejné agendě v prostředí české společnosti.

Navazuji na práci Františka Kalvase (2012: 3-37), který se věnuje tématu rámcování. Jeho zjištění se soustřeďuje na fakt, že odlišně rámcované mediální zprávy mají odlišný efekt na publikum. Kalvas stanovuje rámce a více se soustřeďuje na jejich klasifikaci a typologii. V práci z jeho závěrů vycházím a přináším hlubší vhled do této problematiky. Zkoumám souvislost mezi mediální a veřejnou agendou a přináším podrobnější analýzu obsahu rámců. Za cíl si kladu ověřit korespondenci mezi oběma agendami, kde hodnotím rámce podle souhlasu a nesouhlasu s konkrétním tématem církevních restitucí. Zjišťuji, zda otázka církevních restitucí byla ve sledovaném období vnímána podobně jak v mediální, tak i ve veřejné agendě. Ve světle těchto zjištění pak prozkoumávám, zda souhlasné či nesouhlasné stanovisko k otázce majetkového vyrovnání státu s církvemi je ovlivněno profilem jednotlivých deníků a sociodemografickými ukazateli čtenářů.

Teoretická část se věnuje tématu agenda setting, kde je nejprve nastíněna historie jejího vývoje a členění na mediální, veřejnou a politickou agendu. Následují tři podkapitoly, kde se každá zabývá jednou ze tří částí teorie nastolování témat. V mediální agendě je zmiňována teorie rámcování, tedy jak jednotlivá média rámcují zprávy, které pak ovlivňují ostatní agendy. Dále jsou také nastíněny základní modely přístupů ve zkoumání mediální agendy. Věřuji se modelu cibule a dalším teoriím, ze kterých pak následně vycházím v praktické části.

Ve veřejné agendě je zmíněn způsob propojení obou agend a možný vliv třetí proměnné. Není opomenuta ani poslední politická agenda, které uzavírá jednotlivé díly teorie nastolování témat. Na základě výběru zkoumané problematiky církevních restitucí je popisován vývoj historie této kauzy a na čem církev zakládá svou komunikaci s médii.

Samotný výzkum je obsažen v praktické části, kde je stanoven výzkumný problém zabývající se korespondencí mezi oběma agendami, cíle výzkumu, popis zkoumaných dat ve veřejné i mediální agendě a základní hypotézy.

Hlavní metodologií v mediálně agendě je obsahová analýza dat článků, pomocí které vytvářím, hodnotím a třídím rámce jednotlivých zpráv zmiňující církevní restituce ve vybraných tištěných denících Blesk, Právo, Hospodářské noviny, Lidové noviny a MF Dnes. Tyto výsledky jsou porovnávány se sekundární analýzou sady otázek na téma církevních restitucí z výzkumu veřejného mínění „Naše společnost“ realizovaným Centrem pro výzkum veřejného mínění, který probíhal v odpovídajícím období za září 2012.

Ukazuji, že zájem médií a veřejnosti se vyskytuje v obou agendách. Předpokládám, že podíl nesouhlasu a souhlasu bude v mediální i veřejné agendě korespondovat. Na závěr diskutuji, jestli je souhlasné či nesouhlasné stanovisko k majetkovému vyrovnání s církvemi typické pro určitý deník nebo specifickou skupinu respondentů.

2. TEORIE AGENDY SETTING A VZTAH MEZI VEŘEJNOU A MEDIÁLNÍ AGENDOU

Dnešní počet komunikačních technologií se stále rozrůstá, nicméně převažuje dominantní pohled, že o téměř všech zájmech ve veřejné agendě se občané dozvídají zprostředkovanou skutečností, která je realitou poskládanou ze zpráv novinářů. Nejzřejmějšími zprostředkovateli informací jsou v dnešní době masová média, která však nezastávají pouze pozici prostředníka a nosiče informací, ale jsou i jejími spoluvůrci.

Rozvoj nových technologií nezapříčinil naprostý zánik starých médií (jako jsou knihy, tištěné noviny) a absolutní vítězství nových médií (například internet, nové využití technologií jako zasílání specifického typu informací na mobil a tak dále). Hlavní změnu zaznamenává síla a vliv některých masových médií při spoluvytváření současného světa. Dochází k paradoxnímu jevu na úrovni vztahu média a příjemce – na jedné straně dosahuje množství informací exponenciálního růstu, na druhé straně však se zvětšujícím se počtem dostupných informací neroste informovanost populace.

Podle Baudrillarda se tento jev ještě zvětšuje, když zastává názor, že smysl a významy jsou oslabovány nebo se vytrácí s téměř přímou úměrou s růstem médií a jimi generovaným počtem zpráv. Výsledkem je pak postupné stírání rozdílů mezi relevantními a naprosto zavádějícími informacemi.

Jednotlivé informace se překrývají a sklouzávají jedna po druhé, přičemž ale všechny požadují příslušnost k realitě.¹ Zároveň je neustále poptávka po dalších informacích s odvoláváním se na jejich nedostatečnost v jakémkoliv ohledu. Jinými slovy se svět médií vydává cestou k nekontrolovatelnosti šíření informací (díky kritice a obav z monopolního držení informací)² a primárním důrazem médií na vizuální obrazy, kde současná kultura se zaměřuje na obrazné zprostředkovávání každodennosti a nadvládě obrazových sdělení nad pojmovými.³ Celým tímto procesem, jak se navzájem ovlivňuje veřejnost, média a politika, se zabývá agenda setting, tedy koncept nastolování agendy.

¹ Srov. k tomu Gane, Mike, Arnaudová, M., Lotringer, S. 1997. „Rozhovory s Baudrillardem.“ Olomouc: Votobia, s. 146-148.

² Srov. Habermas, Jürgen. 2000. „Strukturální přeměna veřejnosti.“ Praha: Filosofia, s. 183-184.

³ Sdělení skrze obrazy usnadňují „zhuštění“ informací a snadněji zasahují publikum, kterému jsou adresovány. Srov. Thompson, John. 1995. „The Media and Modernity: A Social Theory of the Media.“ Stanford University Press, s. 82-87 a 209-234.

V této části se budu především věnovat vysvětlení konceptu nastolování agendy. Proces nastolování agendy lze rozlišit na tři základní části, a to mediální, veřejnou a politickou agendu. V analytické části se budu věnovat souvislostem a propojení prvních dvou agend, které mají hlavní vliv na zodpovězení výzkumné otázky, proto se v teorii zaměřím zejména na mediální a veřejnou agendu. Nejprve se zmíním o historii nastolování agendy a tomu, jak je samotná agenda setting definována. Při vysvětlování mediální agendy nastíním základní modely ovlivňování této agendy, zejména se budu věnovat modelu cibule a dalším přístupům ve zkoumání nastolování témat v médiích. V rámci veřejné agendy popíšu nejen její pozici v rámci teorie nastolování témat, ale také jak je ovlivňována a co všechno může vstupovat do tohoto procesu, včetně kategorizace veřejnosti. Neopomenu ani politickou agendu, která je jednou ze tří částí agendy settings, avšak její teorie nebudu nijak více rozebírat, jelikož následující analytická část se na tento typ nastolování agendy příliš nezaměřuje.

Jelikož se analytická část bude věnovat propojení mediální a veřejné agendy v pohledu na problematiku týkající se církve v české společnosti, shrnu v teoretické části také pohled církve na mediální a veřejnou agendu. V poslední části se pak zaměřím na konkrétní příklad církevních restitucí, na kterém budu analyzovat korespondenci mezi zmiňovanými agendami.

2.1. Historie nastolování agendy

Média mají moc ovlivňovat a vytvářet realitu nastolováním témat, tak zvanou agendou setting. Cohen (1963: 13) ve své publikaci agendu popisuje, že „Média nemusejí být schopna určovat, co si lidé mají myslet, ale jsou úspěšná v určování, na co mají lidé myslet.“ Tento výrok z počátku 60. let je dodnes nepřekonanou a často uváděnou interpretací nastolování agendy. Cohenovi však nebývá příliš často přikládán status jako zakladatele této teorie, jelikož její počátky jsou spojeny se jmény jako Maxwell McCombs a Donald Shaw.

Na počátku 70. let 20. století se v odborné literatuře objevují autoři McCombs a Shaw se svými přelomovými studiemi ve zkoumání teorie nastolování témat. První zmínka o konceptu agenda-settings neboli nastolování agendy se objevuje v Chapel Hill study, která byla publikována v roce 1972. Hlavním tématem této studie byl výzkum nerozhodnutých voličů v prezidentských volbách roku 1968 a zvláště to, jaký vliv mají média na tyto nerozhodnuté

voliče (McCombs 2009). McCombs a Shaw zkoumali převážně jen mediální agendu, hlavní proměnnou pro ně byl vliv médií na publikum.

Tento vliv se jim podařilo pomocí analýzy obsahů médií a dotazováním se vybraných lidí dokázat a nazvali ho „agenda setting“ (Dearing a Rogers 1996: 6). Výzkum nastolování mediální agendy tedy zahájil etapu dalšího bádání a je řazen do první výzkumné tradice. Druhá etapa se zabývá hlavně nastolováním témat do veřejné agendy a poslední výzkumná tradice je v podstatě reakcí na dvě předchozí a je jí nastolování témat do politické agendy (ibid.: 5-6). Všechny tři agendy se navzájem ovlivňují a dohromady vytvářejí proces nastolování agendy.

Jak by tedy nastolování agendy mohlo být definováno? Sociologové Dearing a Rogers (1996: 1-2) přichází s touto definicí: „Proces nastolování agendy je probíhající soutěž mezi proponenty tématu o získání pozornosti mediálních profesionálů, veřejnosti a politických elit. Nastolování agendy nabízí vysvětlení proč informace o určitých tématech a jiných tématech ne, jsou v demokracii dostupné veřejnosti; jak je veřejné mínění formováno; a proč jsou určitá témata řešena skrze politické akce, zatímco jiná témata nejsou. Studium nastolování agendy je studium sociální změny a sociální stability“.

Z jiného hlediska je popisuje Birkland (2007: 63), který tvrdí, že „nastolování agendy je proces, kterým problémy a alternativní řešení získávají nebo ztrácejí veřejnou a elitní pozornost“. Soroka přichází s jinou definicí: „Témata se různí v důležitosti nebo významnosti relativně k ostatním tématům-pořadí témat založené na významnosti je agenda“ (Soroka 2002: 6). Posledním a podle mého názoru také nejvýstižnějším popsáním principu nastolování agendy, popisuje Dearing a Rogers (1996: 8) tímto způsobem „Srdcem procesu nastolování agendy je, když se významnost tématu změni na mediální agendu, veřejnou agendu nebo politickou agendu“.

„Nastolování agendy je jedno z nejpopulárnějších témat ve výzkumech masové komunikace“, uvádí Dearing a Rogers (1996: 13). Přelomová studie „Chapel Hill Study“ od McCombse a Shawa zmíněná výše, totiž dala vytvořit výzkumníkům masové komunikace nový směr a alternativu ke studiím přímého vlivu médií, které se dlouhodobě nedařilo potvrdit. V návaznosti na jejich práci se začaly objevovat další výzkumy, které se zaměřovaly například

na sledování jednoho problému v čase nebo na laboratorní experimenty nastolování veřejné agendy.

Na formování agendy sociálních aktérů má vliv i interpersonální komunikace a vlastní osobní zkušenost jedinců (Dearing 1996: 5-6). Kromě toho byl zkoumán také proces nastolování agendy politických aktérů a procesy intermediální agendy (Lopez-Escobar 1998). Objevuje se tak velmi bohaté schéma vzájemných vztahů, které však nikdy nebylo pro svou propojenost a komplikovanost zkoumáno jako celek. Autoři si vybírají jen některé vztahy z tohoto schématu, u kterých se snaží ověřit jejich platnost, nebo určit okolnosti, které formují jejich povahu. Pro mou práci je především relevantní otázka zabývající se tím, jak spolu koresponduje mediální a veřejná agenda.

2.2. Mediální agenda

Jak probíhá nastolování mediální agendy, bylo dlouho ve výzkumech opomíjené. Sociologové, kteří se vztahem mezi veřejnou a mediální agendou zabývali, považovali mediální agendu za danou (Dearing, Rogers: 1996: 24). Na tento problém poukázal Steve Chaffee (1980: 25) a vzápětí se tato oblast stala velmi sledovanou, jelikož přinesla mnoho zajímavých témat jako role významnosti témat nebo vlivu „gatekeepers“ na rozhodovací proces. Výraz „gatekeeper“ se používá pro označení osoby z médií, která na základě významnosti tématu rozhoduje, která témata se objeví v mediální agendě a která nikoliv.

Významnost popisuje Dearing a Rogers (1996: 8) jako „stupeň, při kterém je téma považováno za relativně důležité.“ Zároveň je ukazatelem, který publiku sděluje, o čem má přemýšlet. Významnost tématu tedy ovlivňuje vytváření veřejné agendy, která pak dále působí na politickou agendu. Významnosti tématu se budu dále věnovat v praktické části, kde ji budu analyzovat na konkrétním příkladu korespondence mezi mediální a veřejnou agendou.

Vytváření mediální agendy přirovnává sociolog McCombs k modelu cibule. Střed cibule představuje samotnou mediální agendu a za vrstvy, které střed obalují, dosazuje vlivy působící na agendu. Nejsvrchnější vrstva podle jeho vzoru tvoří ekvivalent klíčových vnějších zdrojů zpráv, pak následuje intermediální agenda, jinak řečeno vliv ostatních zpravodajských médií a poslední vrstvou je novinářská tradice a zpravodajské normy, které mají nejvýznamnější vliv na konečný výsledek agendy (McCombs 2009: 148-149).

Nejsvrchnější vrstva modelu cibule je zastoupena externími zdroji zpráv. „Zdroji zpráv jsou proponenti tématu se záměrem prosadit případ, propagovat vizi nebo hodnotový systém nebo zviditelňovat organizaci“ (Dearing a Rogers 1996: 25). Například v USA jsou významnými zdroji národních témat americký prezident, ale i New York Times. Při vytváření mediální agendy tak často skutečné události mají malý vliv. Některá témata se dostávají do mediální agendy, aniž by měly oporu v reálných událostech, ale tento proces funguje i naopak. Stává se, že například statistiky úmrtí zůstávají z různých důvodů médiu opomíjeny a nevzbuzují takový zájem jako příběh plačící matky nad hrobem svého syna, který zachycuje lidskou tragédii (Dearing a Rogers 1996: 29).

V takových případech, kdy realita nemá příliš významný vliv na témata v médiích, se jedná o sociální konstrukci problému. Tato sociální konstrukce je převážně vedena masovými médii. Dearing a Rogers uvádějí jako příklad problematiku užívání drog. V době, kdy problém drog byl nejvíce zmiňován v médiích, se realita této otázky značně lišila. Počet úmrtí spojených s drogami se totiž v průběhu těchto let snižoval. I přes tento ukazatel se drogová závislost jako sociální problém dostala do mediální a následně i do veřejné a politické agendy. Právě tento případ poukázal na souvislost s proponenty tématu. Tedy „jednotlivci nebo skupiny lidí, kteří obhajují pozornost věnovanou tématu, pomáhají určit pozici tématu v agendě“ (Dearing a Rogers 1996: 3).

Tyto proponenty v našem případě zastupují politici, představitelé církví v České republice a také novináři, kteří propagují určité názory a řešení problematiky kauzy církevních restitucí. Do opozice se pak staví politické strany ve vládě, které nemají hlavní rozhodovací slovo jako vládnoucí strany. Dva odlišné pohledy na téma formují takzvaně dvoustrannou podstatu tématu, která, pokud obsahuje konflikt, zajišťuje tématu významnější místo v mediální agendě“ (Dearing a Rogers *ibid*: 2).

Vlivy na masová média mohou být různorodé. Nemusí je tvořit pouze proponenti tématu, ale podle McCombse (2009) tvoří výraznou část zpráv upravené zprávy od lidí, kteří se věnují public relations v různých odvětvích. Toto tvrzení rozvádějí Dearing a Rogers (1996: 30-31), kteří uvádějí, že nejkoumanějšími vlivy jsou zadavatelé reklam, zaměstnanci PR, technické zdroje informací jako jsou vědci a jiná média. U většiny vlivů je důležité navíc kritérium zpravodajské hodnoty.

Druhou vrstvu cibule zastupuje intermediální agenda, která se zakládá na nastolování agendy mezi médii. „Sociolog Warren Breed šíření zprávy z klíčového zpravodajského média na množství dalších médií označil souslovím ‚dendritický vliv‘. Průběh šíření připomíná strom rodokmenu, v němž se cesta od společného předka větví směrem k velkému množství potomků“ (McCombs 2009: 165-166). Intermediální agenda se zakládá na myšlence, že z klíčových zpravodajských médií se postupně zpráva rozšiřuje i mezi ostatní média. V dnešní době je typické objevení zprávy nejprve v internetových zpravodajstvích, které mohou pružně reagovat na aktuální situaci a až poté se objevují v televizních zprávách, na které pak další den navazují tištěné deníky a další média.

Dalším pohledem je pak důležitost daného média ve společnosti. Autoři Dearing a Rogers (1996: 32) uvádí jako příklad deník New York Times, který podle jejich názoru je velmi vlivný a nastoluje agendu tisícům dalších deníků, televizí a týdeníků. Sílu jeho vlivu, kterou má na nastolování témat, pak potvrdili ve svých výzkumech. Jako příklad uvádí „Love Canal“ v USA, kdy se jednalo o chemické znečištění, které bylo zmiňováno více než rok v místních denících, avšak mimo zasaženou oblast tomu nebyla věnována větší pozornost. Poté, co se toto téma objevilo na první stránce New York Times, dostalo se ihned do národní agendy. Díky tomu se státní a federální agentury pro zdraví a životní prostředí začali o toto téma více zajímat a zahájili různé programy na pomoc místním obyvatelům z Love Canal.

Dearing s Rogersem (ibid: 33) si mimo jiné kladli otázku, jak je možné, že denní tisk New York Times je tak úspěšný v nastolování intermediální agendy v USA. Tvůrci zpráv se totiž podle Neuman at al. (1992:2) pohybují v „profesionálním světě obydleném hlavně zdroji zpráv, PR specialisty a dalšími žurnalisty“. Celkově tak přebírají tušení o důležitosti tématu z jiných deníků. Důvody, které vedou k intermediální agendě, nachází Dearing a Rogers (1996: 35) hlavně v tom, že novináři a publicisté v rámci jednoho národa mezi sebou sdílejí podobné novinářské hodnoty, na jejichž základě se pak rozhodují o jednotlivých tématech jako o podobně důležitých či nedůležitých. Sdílení podobných hodnot se opírá o vzdělávací systém, jelikož většina z nich chodila do podobné školy a vzdělávala se z podobných učebnic a literatury. Navíc nemalé množství žurnalistů pracujících v národních denících spolupracovali během své kariéry. V tom důsledku není příliš překvapující, že se žurnalisté rozhodují podobně v tom, co je důležité téma a jak ho rámcovat.

Co se týče měření mediální agendy, tak se většina sociologů shodují na obsahové analýze, tedy měření počtu článků o tématu, jako jedním z nejlepších způsobů. Jak dokládá Dearing a Rogers (1996: 83) existuje „vysoký stupeň konsenzu, že počet článků o tématu je nejlepší způsob měření mediální agendy“. Hlavním úskalím obsahové analýzy je však, že zjišťuje pouze pokrytí daného tématu v médiích, ale již nesleduje obsah těchto článků. Takže mediální agenda je spíše indikátorem pokrytí vztahujícího se k danému tématu.

2.2.1. Teorie rámcování

Podřazenou teorií mediální agendy je teorie rámcování, která je tvořena třemi paradigmaty mediálních studií, a to kognitivním, kritickým a konstruktivistickým (Barisione 2010; D'Angelo 2002) a zabývá se tím, jak celkovou obtížně uchopitelnou komplexitu jednotlivých problémů zredukovat a vyjasnit. Vychází z tvrzení, že zprávy neobsahují pouze holá fakta, ale zasazují je do hodnotových rámců, které pomáhají těmto faktům v kontextu porozumět. Podle Maura Barisione (2010) rámce v mediálních zprávách udávají směr, jak o veřejných problémech uvažovat, zatímco v politické agendě rámce představují především definici veřejného problému.

K definici rámcování se staví autoři různě. Podle Ervinga Goffmana (1974: 10) se za rámec považuje definice situace svého druhu. Todd Gitlin přikládá důraz na princip selekce, zdůraznění a prezentace, kdy rámec považuje za teorii o tom, co existuje, co se děje a co je důležité (Gitlin 1980: 7). William A. Gamson a Andre Modigliani považují za hlavní funkci rámce uspořádání jednotlivých událostí, kde rámec je centrální organizační myšlenkou (Gamson, Modigliani 1987: 143). S nejrozšířenější a nejcitovanější definicí rámce pak přichází Robert M. Entman (1993: 52), který rozlišuje rámce na čtyři základní složky, a to definici problému, kauzální interpretaci, morální hodnocení a návrh řešení. Z jeho teorie vychází i následná empirická analýza.

Samotné rámce se neomezují pouze na mediované texty. Můžeme je nalézt i v jiných oblastech. Entman uvádí, že mezi tyto oblasti patří komunikátor, text, příjemce a kultura. (ibid.: 53). Při procesu rámcování dochází nejprve k budování rámců (frame-building), pak k jejich nastolování (frame-setting) a nakonec má tento proces i své důsledky (de Vreese 2005: 54). První fáze budování rámců se objevuje především ve vzájemném působení a ovlivňování

se novinářů, elit a sociálních hnutí. Za výsledek tento proces přináší rámce, které je možné nalézt v textech. Druhá fáze nastolování rámců se vztahuje k interakci mediálních rámců s předchozím věděním a predispozicemi jedinců (de Vreese 2005: 52). V procesu rámcování se řada aktérů pokouší prosadit svůj náhled na problém, aby nebyl v rozporu s jejich potřebami. Jejich schopnosti a možnosti prosadit svůj způsob, jak problém zarámovat, se však odlišuje (Trampota 2006: 123).

V současnosti se podařilo dokázat, že odlišné hodnotové rámce mohou vést k odlišné interpretaci těch samých holých faktů (Entman 1993: 52). Rámec také může měnit postoje jedinců (de Vreese 2005: 52), jeho rozhodovací proces a motivaci jednat (Scheufele 2000: 299). Jako důsledek rámcování pak může být i mobilizace jedinců ke kolektivní akci či například může skrze něj označit publikum za viníky problému buď společnost, nebo jedince (Iyengar 1991: 145).

Propojit teorii nastolování agendy a rámcování se jako první pokusili McCombs a Shaw (McCombs, Shaw 1993: 60), kteří vycházeli z předpokladu, že zprávy jsou nositeli jednak informace o veřejném problému, na jejímž základě nastolují agendu, a zároveň u těchto zpráv zdůrazňují či zamlčují některé atributy veřejného problému, čímž dochází k zarámování problému, jelikož toto zdůrazňování či zamlčování formuje celkový obraz problému. Toto pojetí rámcování se však dostává do rozporu s názorem, že rámcování je kauzální interpretací problému. Na základě tohoto konfliktu tyto dva autory kritizuje Scheufele (2000: 299-300), který zdůrazňuje, že rámec je komplexním vzorcem a návodem pro kauzální interpretaci, který je možný nahradit pouze jiným alternativním komplexním vzorcem a návodem pro kauzální interpretaci problému.

McCombs později svůj přístup upravil a definoval rámec v souladu s kánonem (viz výše) a odlišil jej od dílčích atributů objektu. Stále však prosazuje stanovisko, že rámec je atributem veřejného problému a také objektů, které jsou do rámce zasazené (McCombs 2009: 134-135). Tento přístup byl později nazván jako druhý stupeň nastolování agendy nebo nastolování atributů agendy.

Z hlediska moderátora procesu rámcování se staví k důležitosti problému ve svém výzkumu Lechelerová a spol. (Lecheler, de Vreese, Slothuus 2009 podle Kalvas 2012: 7). Na

základě laboratorního experimentu měří individuální hodnocení důležitosti problému (jinými slovy osobní agendu) ještě před tím, než jsou účastníci vystaveni manipulovanému podnětu, tedy různě zarámované zprávě. Podle výsledků dochází k závěru, že pokud je problém pro jedince důležitý, blokuje to možný efekt rámcování. V opačném případě, kdy jedinec problému nepřikládá příliš velkou důležitost, je efekt procesu rámcování pozorovatelný jako významný. Samotné hodnocení důležitosti vychází z individuální úrovně. Hodnocení samo o sobě nevede k rámcování. V případě, že hodnotíme nějaký problém jako méně důležitý, jsme na základě vnějšího podnětu náchylnější ke změně úhlu pohledu.

V praktické části vycházím z pohledu jak McCombse (2009: 134-135), tak i Lechelerové (2009 podle Kalvas 2012: 7). Rámcování označuji jako proces, který vytváří podmínky samotného procesu nastolování agendy. Netvrdím však, že by proces rámcování přímo ústil do procesu nastolování agendy. Souhlasím s tvrzením Sheufeleho (2000: 299-300), když tyto dva procesy označuje za kognitivně odlišné a paralelní a bylo by tedy chybné je chápat jako dvě části jednoho kauzálního řetězce. Na druhou stranu však uvažuji o tom, že oba procesy spolu interagují a jeden vytváří podmínky pro druhý.

2.2.2. Přístupy ve zkoumání mediální agendy

Mediální agenda může být zkoumána a nahlížena z vícero pohledů. Mezi klasické případy přístupu agendy setting skrze média se řadí studie o nastolení témat v prezidentské volební kampani v USA v roce 1968 zpracované sociology McCombsem a Shawem (McCombs, Shaw 1972: 177). Následně se však začalo nastolování témat zkoumat i mimo volební kampaně, jako například v tématech, která se týkají občanských práv, životního prostředí, soudních procesů, kriminality a nevyhnula se ani oblast obchodu.

V současné odborné literatuře se zohledňují tři teorie, které se pokoušejí vysvětlit podstatu působení médií na agendu veřejnosti. Jedná se o paměťový model, teorii důvěry v mediální instituce a teorii šancí a individuálních priorit (Kalvas 2007: 336-337). Paměťový model vychází z kognitivní psychologie z přelomu 70. a 80. let 20. století, která se zabývala lidskou pamětí a jejím fungováním. Ať už se jednalo o model paměťových stop, model paměťových visaček či teorii přístupnosti, jejich aplikace na nastolování témat je shodná, a to čím častěji se o tématu dozvídáme, tím lépe si ho zapamatujeme a tím spíše se nám vybaví,

pokud máme spontánně jmenovat důležité téma. Ačkoliv byl tento model později zpochybněn dalšími experimenty, je dosud hojně používaný (Wanta 1997: 74-78).

Teorie důvěry v mediální instituce vychází z předpokladu, že pokud mají lidé vybírat, která témata jsou pro společnost důležitá, hledají nějaký objektivní zdroj, z něž by se o těchto důležitých tématech a prioritách dozvěděli. Takovým zdrojem se mohou stát právě masová média. Témata, která jsou v médiích často zmiňována, jsou považována za důležitá, jelikož čtenáři předpokládají, že z událostí a témat vybírají média ty nejpodstatnější a že v tomto smyslu věrně odrážejí realitu. Média se dostávají do pozice, že se od nich jednotliví členové společnosti učí, která témata jsou pro společnost důležitá a která ne. Ve prospěch této teorie hraje například zjištění, že v procesu nastolování veřejné agendy hraje klíčovou roli potřeba orientace v oblasti politiky (Weaver 1991: 132).

Teorie šancí a individuálních priorit předpokládá, že média výrazně vymezují šance. Jestliže média zveřejní určité téma a poskytnou mu prostor, publikum zaznamená jeho existenci a téma pak má výrazně vyšší šanci, že je veřejnost bude považovat za důležité. Téma, kterému média nedávají prostor, je znevýhodněno tím, že se o jeho existenci dozví z mimo-mediálních zdrojů jen malá část veřejnosti. Důležitost tohoto tématu pak posuzuje pouze tato malá část, jelikož zbytek společnosti ani nezaznamená jeho existenci. Z témat, o jejichž existenci mají jednotlivci povědomí, volí důležitost témat podle svých individuálních kritérií (Kalvas 2004: 189).

Kalvas (2006) porovnal všechny tři výše uvedené teorie empiricky. Srovnání založil na konkrétním případě, kdy porovnával schopnosti teorií správně předvídat vztah mezi frekvencí sledování televizních zpráv a mírou podobnosti agendy televizního zpravodajství a individuální agendy příjemce. Teorie šancí a individuálních priorit v tomto srovnání selhala, avšak paměťový model správně předpověděl, že se zvyšující frekvencí sledování zpráv poroste i míra podobnosti obou agend. Účinnost paměťového modelu byla posilována důvěrou v mediální instituce. Jestliže příjemce mediálním institucím důvěřoval, byl efekt televizních zpráv na míru podobnosti mezi agendou zpráv a agendou jednotlivce silnější. Ale i v takovém případě, kdy příjemce médiu nedůvěřoval, rostla s frekvencí sledování televizních zpráv i míra podobnosti individuální a mediální agendy. V případě nedůvěry byl sice růst slabší, avšak při sledování zpravodajství každý den, dosahoval příjemce stejné maximální hodnoty podobnosti jako

příjemce, který médiu důvěřoval. Koncept důvěry se tedy jeví jako specifikace paměťového modelu. Na základě výsledků Kalvasova výzkumu budu ve své práci vycházet především z paměťového konceptu, kdy budu předpokládat, že čím častěji se jedinci budou o tématu církevních restitucí dozvídat z médií, tím spíše ho budou považovat za důležité a také tím spíše budou médiím důvěřovat a přijímat jejich názor.

2.3. Veřejná agenda

Další součástí, která utváří celek agendy je veřejná agenda. Obvykle se jako východisko staví vztah, že média nastolují agendu veřejnosti. V literatuře je však možné nalézt i studie, které přepokládají opačný směr působení, tedy stav, kdy agenda veřejnosti ovlivňuje mediální agendu.

První přístup uvažuje o nastolování témat ve veřejnosti skrze mediální agendu. Témata se do veřejné agendy dostávají skrze média, která navozují u veřejnosti pocit důležitosti zprávy podle toho, jak často danou zprávu zmiňují. Většinou nastolení veřejné agendy skrze mediální se neděje ve stejný časový okamžik. Než se konkrétní problém dostane z mediální agendy do veřejné, tak uplyne určitý čas, řádově v rozmezí týdnů až měsíců (Dearing, Rogers 1996: 39-41).

Nemalý vliv na veřejné mínění má mimo jiné agenda zpravodajských médií. Autor Maxwell McCombs uvádí jako příklad problém znečištění životního prostředí. Uvádí situaci, kdy ačkoliv v reálu znečištění klesalo, tak ve zpravodajských médiích byl tento případ stále více zmiňován, což vedlo k tomu, že v důsledku toho byl problém znečištěného životního prostředí ve veřejné agendě považován za aktuální a důležitý. Tomuto scénáři pak odpovídalo mnoho dalších výzkumů, které byly na toto téma provedeny (McCombs 2009: 49). Stejný předpoklad budu ověřovat i na tématu církevních restitucí, kdy budu posuzovat, zda zmiňování v mediální agendě bude odpovídat zájmu veřejnosti o danou problematiku.

Podobné stanovisko jako McCombs zaujímá i autor Wanta, který zmiňuje, že „nastolování agendy je založeno na tendencích jednotlivců užívat mediální pokrytí jako významnostní nápovědy pro souzení důležitosti jednotlivých témat“ (Wanta 1997: 87). McCombs zmiňuje také další příklad silné korelace mezi veřejnou a mediální agendou v průběhu 60. let, kdy byly hlavním tématem válka ve Vietnamu, vztahy mezi rasami, pouliční bouře, nepokoje na

univerzitách a inflace. Kritici teorie agenda setting oponovali, že obě agendy jen reagovaly na skutečnost.

Toto tvrzení se však rozhodl vyvrátit Funkhouser, který sestavil přehled skutečných událostí, na jehož základě dospěl ke zjištění, že například v otázce války ve Vietnamu se vrchol zájmu v médiích a veřejnosti značně lišil. Zájem o danou problematiku v obou agendách proběhl o 2 roky dříve, než kdy byl daný problém aktuálním tématem ve skutečnosti. Mediální a veřejná agenda tedy nekorelovala se skutečností, ale mezi sebou navzájem ano (McCombs 2009: 53). V mé práci nebudu vlivy reality na dané agendy zkoumat přímo. Zaměřím se na souvislost mezi mediální a veřejnou agendou, kde však nelze opominout, že tyto dvě agendy nemusí být reakcí na skutečné události, které v té době probíhaly.

Další autoři (Brosius 1996: 562) zkoumají situace, které reprezentují druhý přístup uvažování o kauzalitě mezi médii a veřejností, tak jinak stav, kdy naopak veřejnost nastoluje agendu médií. Tyto teorie zpravidla předpokládají existenci zpětné vazby mezi názorovými vůdci a obsahem médií. Názoroví vůdci nejen přebírají agendu médií a v rámci diskuzí ji rozšiřují mezi své posluchače, avšak zároveň dokáží zmapovat názory veřejnosti. To, co se dozívají o veřejné agendě, pak zpět předávají k mediálním institucím. Názoroví vůdci tedy zastávají roli „gatekeepers“, tedy těch, co rozhodují, co se z veřejné agendy dostane do médií. Bývají zaměstnáni jako například novináři či reportéři, jejichž náplní práce je monitorovat veřejnou agendu. Konkrétně se může jednat o výsledky výzkumů veřejného mínění, které mohou žurnalisty vést k volbě specifických otázek při moderování například předvolebních televizních debat.

Jiní autoři jako Behr a Iyengar (1985: 45) se sice kloní ke zpochybňování kauzality mezi veřejnou a mediální agendou, ale v empirické analýze pro to nalézají oporu v rámci příkladu veřejného zájmu o problém inflace v USA v druhé polovině 70. let, kdy veřejný zájem předcházela mediálnímu pokrytí. Autoři Brosius a Keppinger (1990: 206) překvapivě uvádějí, že u některých témat nalézají negativní vztah mezi agendou veřejnosti a mediální agendou. Přichází s tvrzením, že média mohou u některých otázek považovat svou úlohu za splněnou v tom okamžiku, kdy se téma dostatečně zavedlo ve veřejném diskurzu.

Mediální agenda samozřejmě není jedinou, která by měla na veřejnou agendu vliv. Nemediální zdroje a jejich ovlivňování veřejné agendy rozebírá sociolog Wanta (1997: 84), který za různé zdroje označuje například amerického prezidenta. Zkoumáním přímého vlivu prezidenta na veřejnou agendu není příliš častým tématem výzkumníků. Wanta se snaží ověřit, jaký vliv mají média ve srovnání s přímým vlivem prezidenta na veřejnou agendu. Přichází ke zjištění, že vliv prezidentského úřadu na veřejnost se váže na oblíbenost konkrétní osoby prezidenta. „Čím více prezident populární je, tím spíše bude mít vliv na veřejnost“ (Wanta 1997: 86). Autor tím dokazuje, že prezident může veřejnost ovlivňovat nejen skrze média, ale také přímo svou osobností.

Skutečností, jak problematiku veřejné agendy měřit se zabýval sociolog George Gallup, který v roce 1935 naformuloval otázku, s jejíž pomocí se měří důležitost veřejných problémů dodnes. Tato otázka nazývaná „MIP“ je zkratkou „most important problem“, tedy nejdůležitější či nejvýznamnější problém, který respondenti tak vnímají. Výhodou této otázky je, že je otevřená, a tudíž nemůže být sugestivní. (Dearing, Rogers 1996: 45-47).

Problém při zjišťování veřejné agendy se ale může objevit při následném měření a konceptualizaci daného tématu. Noelle-Neumann (Dearing, Rogers 1996: 49, srov. Noelle-Neumann 1993) přichází s dalším problémem, že masmediální pokrytí může mít silný vliv na to, co si jednotlivci myslí, že si myslí ostatní lidé. Jinými slovy masmédia mohou silně ovlivňovat, co jedinec předpokládá, že bude veřejnost vnímat jako důležitý společenský problém. To může mít za následek, že některé názory, které jsou sdílené většinou, mohou utichnout, jelikož mají nevýznamné zastoupení v médiích.

2.3.1. Nepravá korelace

Nakonec je možné tvrdit, že empiricky zjištěný vztah mezi obsahem mediálních sdělení a agendou veřejnosti je jen nepravou korelací, kterou způsobuje nějaká třetí, neměřená proměnná. Za takovou třetí proměnnou mohou být označeny například události v reálném světě, které reflektují jak média, tak nezávisle na nich veřejnost, která je může zaznamenávat i jiným způsobem, například osobní zkušeností. Takovou intervenující proměnnou může být například vnímání zdroje zpráv jako důvěryhodného, což uvádí McCombs případ, kdy diváci přiřkládají událostem ve zpravodajských pořadech větší důvěryhodnost (McCombs 2009: 154).

Jako první se Funkhouser (1973: 72-75) pokusil zachytit třetí možný model, kdy je pozorovaný vztah mezi mediální a veřejnou agendou jen nepravou korelací. Jeho řešení je přijetím vícerozměrného modelu vztahů, v němž je kontrolován vliv indikátorů reálného světa, jako je inflace, míra chudoby, kriminalita, míra užívání drog a další. Ilustruje, že agenda médií i agenda veřejnosti může procházet proměnami nehledě na to, co se odehrává v reálném světě. Toto zjištění na dlouho dobu nasměrovalo výzkum mediální agendy setting. Pokud však přehlížíme možný vliv reálného světa na vztah mezi veřejnou a mediální agendou, může v empirické analýze docházet až k nadhodnocení vlivu médií na veřejnost, a proto je nutné vzít do úvahy i události probíhající v reálném světě.

Jinou intervenující proměnnou pak může být množství interpersonálních diskuzí o tématu, které se objevily ve zprávách. Dále Zucker (1978: 508) přišel s tvrzením, že čím menší mají lidé zkušenost s některým tématem, tím větší vliv mají média na veřejnou agendu. Na toto zjištění navazuje teorie rámcování, která dochází k podobným závěrům (Goffman 1974). Pokud nějakému tématu nevěnujeme příliš pozornosti a nezajímáme se o něj, tak snadno změním styl, jakým způsobem o daném tématu uvažujeme a tím pádem i snadno změním rámec, který nám udává směr chápání daného problému (srov. De Vreese 2005).

Uvažování o tématu může mít vliv na samotné nastolení problému do agendy, což více rozvedl Kalvas ve svém výzkumu (Kalvas et al. 2012: 20-21). Přišel dokonce s rámcem, který způsobil u veřejnosti pokles ve vnímané důležitosti tématu, ačkoliv bylo dané téma v médiích často zmiňováno. Rámec ve své studii chápe podle klasické definice od Roberta Entmana

(1993: 52), kdy rámec tvoří návod, jak uvažovat o dané problematice, a tím nám poskytuje definici problému, kauzální interpretaci, morální hodnocení či návrh řešení.

V ohledu na teoretické zdůvodnění nelze ani jeden z těchto protichůdných pohledů opomíjet. V empirické práci je však oddělení kauzální vazby (případně vlivu třetí proměnné) a určení síly každého efektu jen obtížně řešitelným problémem.

2.3.2. Kategorizace veřejnosti

Nezanedbatelným aspektem při studiu nastolování veřejné agendy je zohlednění skutečnosti, že veřejnost nemůže být nahlížena jako pouze homogenní skupina, která reflektuje nějaký problém, který postupně začleňuje do své agendy. Naopak se objevuje fakt, že je možné ji kategorizovat do čtyř základních skupin, které mají různý vliv. Tyto čtyři skupiny, které tvoří veřejnost, jsou (a) *identifikační skupina (identification group)*, kterou tvoří jen malá část veřejnosti, která problém v první fázi identifikovala a nyní se ho pokouší nastolit jako veřejný a získat pro něj podporu ostatních členů veřejnosti, (b) *pozorná veřejnost (attentive public)*, kterou tvoří kolem 10-15% veřejnosti, která se zajímá a věnuje pozornost aktuálním událostem, často diskutuje o veřejných problémech a mívá na ně poměrně jasný a vyhraněný názor. Role této části veřejnosti má zásadní význam pro šíření povědomí o veřejném problému. Podobá se Lazarsfeldovu konceptu názorových vůdců, avšak bez charakteru, že by byla výhradním zprostředkovatelem politických informací a veřejných problémů mezi médii a zbytkem společnosti.

Další skupinu zastupují (c) *dotčené skupiny (attention groups)*, tedy takovou část veřejnosti, která se věnuje jen některým veřejným problémům a o ostatní nejeví větší zájem, tudíž nemá o nich relevantní znalosti a nemá zájem o nich diskutovat. Jako poslední skupinu zastupuje (d) *většinová veřejnost (mass public)*, která se zapojuje do veřejných problémů jen zřídka a pokud vůbec, tak jen po krátký časový úsek. Pravděpodobnost zapojení se však významně vzroste, pokud charakter daného problému se stane senzačním či dramatickým. Takovou vlastnost může snadno zapříčinit taková spouštěcí událost, která má schopnost veřejný problém srozumitelně zjednodušit nebo mu dát punc senzace a dramatičnosti (Cobb, Elder 1983: 104-108). Tato typologie od Cobba a Eldera je funkčním nástrojem analýzy a může

napomoci k lepšímu pochopení formování veřejné agendy. V případě, že je veřejný problém nastolen ve veřejném mínění, dostává se odtud do politické agendy.

2.4. Politická agenda

Politická agenda je posledním článkem, který spolu s mediální a veřejnou agendou uzavírá základní dělení agendy setting. Hlavními autory věnujícími se tomuto tématu jsou Cobb a Ross (1997: 3), kteří ve své knize řeší důležitost symbolických a kulturních strategií, které jsou v politickém zvažování témat (issues) používány k definování témat a jejich proponentů určitým způsobem, aby byla výsledně tato témata méně pravděpodobně zmíněna. Proces nastolování je pak v jejich případě chápán jako vybírání témat politiky pro aktivní zvažování. Autoři se tedy převážně věnují způsobům, které vedou k odepření přístupu do agendy z pohledu oponentů tématu.

Ne každé téma se dostane skrze mediální a veřejnou agendu do politické agendy. Přístup do politické agendy je závislý na zarámování daného tématu, na jehož základě by se dané téma mělo rozšířit skrze iniciační skupiny k dalším lidem či klíčovým skupinám (Cobb a Ross 1997a: 5). Nejprve je potřeba problém identifikovat, pak skrze skupiny, které se daným tématem budou zabývat, má být problém mobilizován a následně projít přes různé úrovně politického procesu.

Autoři Cobb a Ross se odkazují na práci Festinera, Abela a Sarata (1980: 631-637), kteří zmiňují fáze, skrze něž daný problém projde, než se dostane do politické agendy, a to naming (pojmenování), blaming (obvinění) a claiming (nárokování) (cit. dle Cobb a Ross 1997a: 5). Prvotní fáze pojmenování je zásadní, jelikož rozhoduje o tom, jak se bude téma řešit. U přijímání širokou veřejností je pro pojmenování také podmínkou, aby zachycovalo co nejširší možné publikum. Za příklad si autoři dávají vývoj pojmenování problému spojeným s velkým počtem obětí při dopravních nehodách. Nejprve byl problém pojmenován jako téma nebezpečných řidičů, avšak později byl pozměněn na problém nebezpečných aut, kde zákonná opatření mohla kontrolovat auta namísto řidičů, což v důsledku veřejnost lépe přijala (ibid.: 5).

Proces obviňování si pak klade za cíl nalézt viníka, který může za nesprávné chování k obětem. V poslední fázi nárokování se pak pozornost soustředí na vytváření požadavků na

vládu a nové argumenty, které získávají další podporu pro dané téma. Hlavní náplní této fáze je také definování daného problému.

Podobným způsobem rozpracovává definici problému také Blumer, který se danému tématu věnuje více ze sociologické perspektivy. Sociologové hledají „sociální problémy v objektivních podmínkách. Místo toho sociální problémy mají své místo v procesu kolektivního definování. Tento proces určuje, jestli sociální problémy vyvstanou, jestli se stanou legitimními, jak jsou zařazené do diskuzí a jak jsou rekonstituované v uvádění plánovaných akcí v platnost“ (Blumer 1971: 298). Blumer tedy zastává stanovisko, že sociální problémy jsou výsledkem společné formulace, kterou utváří celá veřejnost, což dokládá následujícím sdělením, že „ustanovení sociálních problémů sociology je odvozeno od veřejností ustanovených sociálních problémů“ (Blumer 1971: 299).

Sociolog Blumer dochází k závěru, že sociální problémy leží uvnitř onoho procesu kolektivní definice a zároveň jsou jeho produkty. „Proces kolektivní definice“ tak ovlivňuje vývoj a „osud sociálních problémů“ od jejich počátku do jejich konce (Blumer 1971: 301). Svoji teorii ještě dále rozvedl, avšak politická agenda není předmětem mého zkoumání, a proto její nastínění pro následující empirickou analýzu postačí.

3. CÍRKEVNÍ RESTITUCE V POLITICKÉM KONTEXTU ČESKÉ REPUBLIKY A KATOLICKÉ CÍRKVE

Dnešní náboženská uskupení se nemohou vyhýbat médiím, avšak jsou nucena se s jejich vlivem vyrovnávat. Často naráží na skutečnost, že přestala být monopolními vlastníky médií (prostředků, jak sdělit závaznou podobu pravd, hodnot, kontrolních mechanismů, včetně legitimacy). Naopak se náboženství stávají v moderní době závislími na veřejnoprávních médiích, která však nepodléhají jejich kontrole a narušily tedy dlouhodobě zastávanou a budovanou kontrolu nad konkrétními problémy. Jinými slovy náboženství již nemá privilegovanou schopnost jako jediné určit kdy, jak a za jakých podmínek nastolí téma, které veřejnost bude považovat za aktuální a dostatečně zajímavé, že se jim bude také zabírat (srov. Sumiala-Seppänen a spol. 2006).

Na danou skutečnost se reakce jednotlivých náboženství odlišuje podle důrazu a věnování pozornosti tomuto problému. Pro účely studie je podstatný přístup katolické církve, zvláště s přihlédnutím k situaci v České republice. Dlouhodobý vzestup médií a jejich narůstající převaha ve vlivu na formování společenského hodnotového systému má za důsledek rozmanité reakce ze strany církve. Římskokatolická církev k tomuto zaujala stanovisko již skrze Druhý vatikánský koncil mínění (Inter mirifica 1996: 515-525), v jehož dekretu o hromadných sdělovacích prostředcích přiznává médiím význam, pokud jsou správně zacílena a využívána.

Dekret přiznává, že katolická církev si je velmi dobře vědoma síly veřejných médií, avšak zároveň reflektuje, že média jsou na ní v naprosté většině nezávislá. Motivuje proto k zakládání a produkci vlastních (zejména tištěných) médií se záměrem spoluutvářet veřejné.

I přes snahu církve udržovat svůj postoj k veřejným médiím aktuální, je jejich vzájemná interakce znesnadňována názorem, že masová média jsou nahlížena a prezentována jako mocnost, která díky proběhlé mediální revoluci oslabila vliv církevních institucí na jedince, nebo individua postavila přímo proti církvi. Důsledkem toho je nástup globální mediální doby, která lehce překonává rozdílnosti v prostoru i čase a do tradičních náboženství a církví se dostávají jiné náboženské subjekty. Média postupně přebírají funkce jako všudypřítomnost, nepostradatelnost, vševědoucnost až po každodenní plánování času, které dříve zastávaly

tradiční církve. Tyto funkce, které dříve byly přisuzovány pouze náboženství, postupně přebírají média jako svůj hlavní znak (srov. Günter 1998).

V návaznosti na tuto otázku se církev podle Hermanna (srov. 1997) snaží nalézt takový stav, který by nepoškozoval její společenský obraz. Úsilí o dosažení takového úkolu souvisí s neméně významným faktem, že její mediální prezentace bývá často spojována s opakujícími se protesty, které podněcují zaujatost většiny médií vůči církvi či zaměření na nevyvážený vztah mezi církví a médii.

To, jak církev ztrácí svou kontrolu nad jednotlivými oblastmi lidského jednání a kterou přebírají média, se projevuje ve dvou rovinách. Na jednu stranu církev oslabuje svou pozici garanta ve vztahu k veřejnosti, ačkoliv vytlačování náboženství z veřejného diskurzu se pozastavilo. Pozastavení mizícího náboženství ve veřejnosti se spojuje se zpochybněním sekularizačního paradigmatu. Tento pohled se objevuje již v 60. letech minulého století a dnes bývá nahrazován například teorií racionální volby. Největší rozmach nového stanoviska se však váže na postmodernu, která proces sekularizace zbavuje legitimitou.

Díky procesu individualizace zaznamenalo náboženství takové změny, že tradiční a dlouhodobě přetrvávající formy náboženství téměř vymizely. Prokazatelně se to ukazuje skrze narůstající počet jedinců, kteří usilují o individuálně utvářenou formu religiozity. Ta se často rozchází s oficiálně uznávanou strategií představitelů konkrétního náboženství. Thomas Luckmann (1967: 102) označil tuto individuální religiozitu jako projev skrytého náboženství. Podle autora Pollack-Pickel (2007: 603-632) byly zpočátku individualizační teorie označovány za alternativní proudy, avšak postupně jsou více spojovány s fenoménem náboženství.

Postupně se ukazuje, že zde spolu existují dva paralelní procesy, které se vzájemně ovlivňují. Jednak je tu díky moderně zahájen proces individualizace, který prostupuje také náboženské představy, které jsou vytvářeny oficiálními strukturami. V důsledku církev (či katolicismus) není nutně pouze soukromou záležitostí, jak zmiňovali autoři zastávající sekularizační paradigma (Pecora 2006). Jistý posun se ale jeví v tom, že pro církev již není veřejným místem stát, ale občanská společnost. Jinak řečeno, v západní kultuře náboženství ztratilo či výrazně oslabilo svou provázanost se státem, a tím přišlo o svůj donucovací charakter při určování a vymáhání norem v jednání jedinců. Na úkor náboženství naopak

posiluje svou roli veřejné mínění, do něhož jsou vkládána velká očekávání. Boj mezi médii a náboženstvím se tak přesouvá na pole zápasu o veřejné mínění (Chomsky 2006: 10-13).

Abych mohla lépe ukázat, jaký mají média vliv na veřejnost skrze církevní témata, zda a jak veřejnost na tuto tematiku reaguje, budu se věnovat jednomu konkrétnímu problému, který se podařilo do mediální agendy prosadit, a to církevním restitucím a jejich projevu ve veřejné agendě.

3.1. Historie kauzy církevních restitucí v České republice v letech 1990-2012

Než se dostanu k popisu dat, na kterých budu ověřovat korespondenci mediální a veřejné agendy, považuji za vhodné vysvětlit souvislosti zvoleného veřejného problému, tedy problematiky církevních restitucí. Spor o podobu církevních restitucí prostupuje novodobou historií České republiky po roce 1989. Jinými slovy církevní restituce se vztahují na samostatný proces vyrovnávání se státu s křivdami komunistického režimu, a to po boku restitucí, které zahrnovaly fyzické osoby (srov. Šmídová 2007: 104).

Ještě ve Federálním shromáždění byl uskutečněn první pokus o prosazení restitučního zákona, který však o několik hlasů neprošel. Další pokusy pak následovaly v letech 1996 a 1997, kdy byl však návrh vlády na provedení exekuční cestou tzv. bezúplatných převodů majetku církví a náboženských společností a majetku některých spolků zamítnut opozičními stranami. V období od roku 1997 až do roku 2007 přicházely občasné snahy vyřešit problém s církevními restitucemi. Největší pokus přichází paradoxně ze strany obcí v tak zvané Řečické výzvě roku 2004, kterou předložili starostové 42 obcí a měst, jelikož již nemohli spravovat původní církevní majetek, který byl díky restitucím zablokován.⁴ Jako reakce se objevila v roce 2005 koaliční dohoda, která brala v úvahu restituční vyrovnání formou roční renty vyplácené v horizontu 50 let.

Reakce od vlády přišla v roce 2008, kdy vláda projednala a schválila návrh zákona od Ministerstva kultury, který usiloval o definitivní vyřešení problému církevních restitucí. Podle tohoto návrhu měla odluka církve od státu proběhnout postupně během 20 let. Návrh zákona na vyrovnání státu s církvemi zahrnoval odškodnění za zabavený majetek, který měl být

⁴ Podle § 29 zákona č. 229/1991 Sb., nesmějí obce nakládat s bývalými hospodářskými majetky církví, které jsou zablokovány proti volnému nakládání.

církvím z části navrácen a z části finančně nahrazen. Navíc měly být církvím navráceny pozemky a budovy v hodnotě 51 miliard korun. Součástí vyrovnání bylo i vymezení výjimek, většinou budovy, které byly v zákoně chráněny před restitučními nároky.

Předložený návrh zákona o církevních restitucích však Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky na konci dubna roku 2008 neprošel, projednávání návrhu bylo přerušeno a odloženo. V červnu roku 2008 byla ustanovena dočasná poslanecká komise, jež měla připomínkovat nepodpořený zákon. V dubnu roku 2009 pak doporučila návrh zákona zamítnout. (Ministerstvo kultury ČR: 2012)

Ústavní soud vydal v roce 2010 prohlášení, které označovalo dlouhodobou nečinnost Parlamentu spočívající v nepřijetí zvláštního právního předpisu, který by vypořádal historický majetek církví a náboženských společností, za protiústavní. V reakci na to si vláda dala ve svém programovém prohlášení za cíl co nejdříve tuto otázku vyřešit, aby byly napraveny předešlé křivdy a církve a náboženské instituce mohly plnit své funkce nezávisle na státu. V roce 2011 byla založena nová Komise pro narovnání vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi. Postupně dospěla k definici a parametrům nového modelu majetkového vyrovnání, které byly poté schváleny i Církevní komisí sdružující představitele církví a náboženských společností. Podle usnesení č. 719 v září roku 2011 vláda tyto kritéria schválila a ministerstvo kultury na jejich základě vypracovalo návrh zákona.

Schválení konečného zákona se protáhlo díky protestům z opoziční Sociální demokracie. Nakonec dne 8. listopadu roku 2012 byl zákon v konečné podobě schválen Parlamentem České republiky a následně odsouhlasen prezidentem Václavem Klausem a nabyl účinnosti 1. ledna 2013 (Ministerstvo kultury ČR: 2012). Majetkové vyrovnání zahrnuje období od 25. února 1948 do 1. ledna 1990 a vztahuje se na navrácený majetek a finanční kompenzaci v hodnotě 59 miliard korun.

Konečné rozhodnutí vlády bylo kritizováno jak opozicí, tak bylo i ve většině mainstreamových médií podáváno negativně. Ke kritice také přispěl prezident Václav Klaus, který pochyboval o prolomení restituční hranice před 25. únorem 1948 a schválený zákon

nakonec nechal bez svého podpisu, i přes to, že Ministerstvo kultury potvrdilo, že stanovená hranice nebyla a nebude překročena.⁵

Dalšími kritikami byly jednostranné a bezdůvodné zvýhodnění církví před všemi ostatními skupinami restituentů, rozsah vydávaného majetku, stanovení výše finanční kompenzace a obava, že církevní restituce zvýší zadluženost české státu. I přes to, že Ministerstvo kultury vydalo obhajobu jednotlivých kroků a vyvrátilo pochybnosti, veřejnost byla díky médiím, prezidentovi a opozici informována převážně o negativním postoji k tomuto zákonu. V následných výzkumech se proto ukazuje spíše negativní nálada v rámci přijetí zákona o církevních restitucích.⁶

⁵ Ministerstvo kultury ČR. 2012. „Deset důvodů, proč byl schválen zákon o církevních restitucích.“ [on-line]. Praha: Ministerstvo kultury [cit. 30. 11. 2013]. Dostupné z: <<http://www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/deset-duvodu-proc-prijmout-zakon-o-cirkevnych-restitucich-138332/tmplid-228>>

⁶ Ve výzkumu CVVM nesouhlasilo se současným návrhem majetkového vyrovnání s církvemi 65% dotázaných (Đurđovič 2012: 4)

4. ANALÝZA KORESPONDENCE MEDIÁLNÍ A VEŘEJNÉ AGENDY V RÁMCI CÍRKEVNÍCH RESTITUCÍ

V praktické části se zaměřuji na vztah mezi mediální a veřejnou agendou. Masová média stavím do pozice nejen nosičů a zprostředkovatelů informací, ale také jako jejich spolutvůrce. Předpokládám, že se tedy podílí na vlivu na veřejné mínění. Zároveň však uvažuji i o opačném vlivu veřejné agendy na mediální, tedy že témata nastolená veřejnou agendou mohou ovlivňovat výběr témat médií. Ověřuji souvislost mezi těmito agendami na konkrétním případě jejich vzájemné korespondence. Za příklad si vybírám všeobecně známé veřejné téma v českém prostředí o probíraném schvalování zákona o církevních restitucích.

Nejprve je stanoven výzkumný problém a cíle výzkumu. Následně se věnuji popisu zkoumaných dat, na který navazuji stanovením hypotéz. Na jejichž základě potom probíhá samotný výzkum, který zahrnuje použité metodologie, analýzu dat a jejich interpretaci. Závěr praktické části zakončuji shrnutím výsledků.

4.1. Výzkumný problém

Prokázání vztahu mezi mediální a veřejnou agendou se v minulosti podařilo již několika významným sociologům jako McCombsovi a Shawovi (2009). U ovlivňování mediální a veřejné agendy není možné opomenout ani další působení jiných faktorů na každou agendu zvlášť. McCombs přirovnává tvorbu mediální agendy k modelu cibule, kde jednotlivé vrstvy utváří konečný obraz samotné agendy. Řadí mezi ně vnější zdroje zpráv, intermediální agendu, novinářskou tradici i zpravodajské normy. Veřejnou agendu můžou ovlivňovat například názoroví vůdci. Přes další vlivy by témata, která obě dvě agendy v určitém časovém úseku probírají, však měla spolu korespondovat. Na tuto souvislost se zaměřím a budu ji ověřovat na konkrétním veřejném problému církevních restitucí.

Témata, která probírá veřejná a mediální agenda jsou si podobná a mezi sebou přenositelná, avšak otázkou již zůstává, jak se o daných tématech referuje. Jinými slovy zda obě dvě agendy zasazují téma do stejného rámce. Tedy zda se rámeček v mediální agendě shoduje s rámcem v nastolení tématu ve veřejnosti. Tuto hypotézu zařadím do své analýzy, kde budu ověřovat souvislosti mezi rámci v obou agendách.

Kromě modelu, kdy se mediální a veřejná agenda mezi sebou navzájem ovlivňují a předávají si mezi sebou zarámčované témata, existuje i třetí model, který popisuje Funkhouser (1973: 72-75) jako nepravou korelaci. Takovou třetí proměnnou mohou být například události odehrávající se ve veřejném světě nebo osobní zkušenost.

V otázce církevních restitucí nehraje osobní zkušenost příliš významnou roli, jelikož se jedná o zákon projednávaný politiky, ke kterému má většinová veřejnost přístup pouze zprostředkovaně skrze mediální sféru. Na druhou stranu může toto téma ovlivňovat osobní postoj k navrácení majetku či vyznání. Z tohoto důvodu budu do analýzy zařazovat sociodemografické proměnné, které zaznamenávají rozdílnosti pohledu na tuto otázku ze stanoviska jednotlivých skupin respondentů. Vliv reálných událostí probíhajících v mapovaném období také nelze opomenout, jelikož zrovna probíhal pokus o schválení daného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi. Přesný vliv reality na korespondenci mezi oběma agendami je však obtížně řešitelným problémem. Tento fakt bude brán v potaz a nebude tedy možné vykládat vzájemnou vazbu mezi agendami zcela kauzálně.

4.2. Cíle výzkumu

Jak již bylo zmíněno, můj hlavní cíl se soustřeďuje na ověření korespondence mezi veřejnou a mediální agendou. Tuto spojitost zjišťuji na konkrétním případě vztahu médií a veřejnosti ke kauze navrácení majetku církvím. Budu ověřovat, zda jednotlivé agendy spolu souvisí. Na základě předpokládané korespondence mezi oběma agendami se pak věnuji vybranému tématu, na kterém zjišťuji, zda se názor médií a názor veřejnosti shoduje.

Nekladu si však za cíl variantu, ve které bych mohla ověřit a prokázat celý vztah mezi agendou médií a veřejnosti. K tomu by bylo třeba dlouhodobého sledování daného tématu, které by bylo nutné analyzovat v celé své komplexnosti. Sama se věnuji vybranému úseku, na kterém mohu zhodnotit korespondenci mezi dvěma agendami. Jinými slovy je cílem zanalyzovat, jak se staví mediální a veřejná agenda v určitém období k tématu církevních restitucí a zda tyto názory a postoje spolu korespondují, či se odlišují. Budu sice moci lépe rozpoznat souvislosti, v důsledku krátkého analyzovaného období však nebude možné ověřit směr vlivu témat u obou agend.

Na základě zmapování tématu o církevních restitucích přinesu vzhled do názorů veřejnosti na toto téma a do pohledu médií, která v této kauze sehrála nemalou úlohu. Podle výsledků se pokusím nastínit, jaký postoj k církevním restitucím zaujímá současná česká společnost a jak se k nim vyjadřují média. Předpokládám, že média (nebo veřejnost) se budou stavět k církevním restitucím negativně, a to se bude odrážet v názorech české veřejnosti (nebo médiích).

4.3. Popis zkoumaných dat

V analýze zkoumám dva typy dat, které pak následně porovnávám. První část analýzy tvoří data z kontinuálního výzkumu vydávaným Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM), na kterých analyzuji obsah veřejné agendy na konkrétním tématu církevních restitucí.

Druhou část dat pak zastupují zprávy z vybraných médií, na kterých mapuji situaci mediální agendy. Hlavním zdrojem v tomto případě tvoří data z mediálního archivu Newton Media⁷, ve kterém je nejen možné nalézt veškerý zkoumaný mediální obsah, ale také vyhledávat články podle klíčových slov. Díky tomu je možné zpracovat daleko větší množství dat a zaměřit se na delší časové období.

4.3.1. Proměnné analýzy veřejné agendy

Datový soubor, který v tomto textu analyzuji, vychází z projektu kontinuálního výzkumu veřejného mínění „Naše společnost“ realizovaný Centrem pro výzkum veřejného mínění (CVVM SOÚ AV ČR, v. v. i.). Jedná se o šetření probíhající každý měsíc obsahující základní sadu otázek zabývajících se celospolečenskými tématy a názory, které bývají každý měsíc rozšířeny o aktuální záležitosti týkající se společnosti. Analýzu provádím na kvazi-reprezentativním vzorku ze září 2012, který se skládá z obyvatelstva ve věku od 15 let. Sběr dat probíhal v týdnu od 3. do 10. září 2012. Celkový počet dotázaných tvoří 1036 respondentů. Z CVVM výzkumu využívám informace o zájmu navrácení majetku církvím⁸ a o souhlasu

⁷ Newton media search. 2013. [cit. 30. 11. 2013]. Dostupné z: < <http://www.newtonmedia.cz/medialni-archiv> >

⁸ Znění otázky: „Zajímáte nebo nezajímáte se o navrácení majetku církvím? Rozhodně se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, rozhodně se nezajímáte?“

s přijetím projednávaného zákona o církevních restitucích.⁹ Dále pak analýzu rozšiřuji o sociodemografické charakteristiky respondentů.

Proměnnou, zda se dotazovaní zajímají o navrácení církevního majetku, jsem pro potřeby výzkumu překódovala od těch, co se rozhodně nezajímají, až po ty, co projeví zájem o toto téma. Obsazenost jednotlivých kategorií je celkem rovnoměrná (viz Příloha 1). Součet kategorií nezájmu (rozhodně se nezajímá a spíše se nezajímá) odpovídá 58,5% a součet kategorií zájmu (spíše se zajímá a rozhodně se zajímá) odpovídá 41,5%.

Podobně jsem překódovala i proměnnou souhlasu s přijetím projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi (viz Příloha 2) od rozhodně nesouhlasících (1) po rozhodně souhlasící respondenty (4). U této proměnné převažuje spíše nesouhlas. Celkem 80,7% s přijetím projednávaného zákona nesouhlasí. V tomto případě však není pro účel mé analýzy rovnoměrné obsazení jednotlivých kategorií rozhodující. Nutné je však s tímto faktem počítat a následně pak podle něj interpretovat výsledky.

Co se týče sociodemografických charakteristik, vycházím ze čtyř základních proměnných, které opírám o teorii (Kalvas 2012: 15), a to pohlaví, vzdělání, věk a náboženské vyznání. Pohlaví je dichotomická proměnná muž (1) a žena (2). Proměnnou věk jsem překódovala na 4 kategorie v závislosti na tom, jaká období vztahu státu a církve respondenti zažili, a která tedy mohla formovat jejich citlivost na téma restitucí církevního majetku (viz Příloha 3).

Nejstarší kategorie je tvořena lidmi ve věku 72 let a více. Tito lidé zažili alespoň ve věku 12 a více let¹⁰ politický převrat v roce 1948, po kterém následovalo období zabavování církevního majetku a tvrdé perzekuce církví ze strany státu, které trvalo po celá 50. léta a v mírnější podobě potom do konce 60. let. Další kategorii tvoří lidé ve věku 52-71 let, kteří ve věku alespoň 12 let zažili rok 1968. Třetí věkovou kategorií jsou lidé, kterým bylo v době dotazování 31-51 let. Tito lidé zažili ve svých alespoň 12 letech převrat v roce 1989, tedy

⁹ Znění otázky: „Souhlasíte nebo nesouhlasíte s přijetím právě projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi? Rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte?“

¹⁰ Věk 12 jsem podle teorie zvolila jako nejranější k tomu, aby bylo možné říci, že má daný respondent zkušenost s určitou změnou postoje státu k církvi.

počátek diskuzí o navrácení církevního majetku. Nejmladší věkovou kategorií tvoří lidé ve věku 30 let a méně, kteří dosáhli hranice 12 let až v průběhu 90. let.

Nejvyšší dokončené vzdělání dělím na čtyři kategorie: základní (neúplné), střední bez maturity a vyučení, střední s maturitou a vysokoškolské, kam zahrnuji vyšší odborné vzdělání (VOŠ), bakalářské a vysokoškolské (VŠ). Původních sedm kategorií náboženského vyznání zjednodušuji pouze na dichotomickou proměnnou věřící versus nevěřící (viz Příloha 4).

Do analýzy jsem se rozhodla přidat ještě dvě další sociodemografické proměnné, které by mohly ovlivňovat zájem o tematiku církevních restitucí, a to velikost obce a politickou orientaci. Velikost obce je rozdělena do šesti kategorií: velké město, předměstí velkého města nebo sídlo v bezprostřední blízkosti velkého města, středně velké město, malé město, velká vesnice, malá vesnice nebo osada či samota (viz Příloha 5). Z proměnné jsem vyloučila jiný typ sídla, který označili pouze 4 respondenti. Politická orientace je řazena do 11 bodové škály, kde 1 je levice a 11 je pravice.

4.3.2. Mediální zprávy

Sběr článků týkající se tématu církevních restitucí omezují na tištěné deníky. Volba tištěných médií sice může přinášet omezení v tom, že nepokrývá internetové, televizní zprávy a další zdroje jako například zprávy z nezávislých deníků. Smyslem výzkumu je však pokrýt celou společnost, proto volím výběr vzorku takový, který by mohl být tvořen nejen internetově gramotnou společností, avšak také zahrnoval i starší generace, které čerpají informace z jiného typu médií, mimo jiné také z tištěných deníků. Tištěná média u nás také stále mají nemalé zastoupení jako zdroj informací zprostředkovaných médii. Nejméně jeden deník si v posledních 14 dnech přečte 74 % populace, tedy přibližně 6,5 milionů osob ve věku 12 – 79 let¹¹.

Výběr konkrétních periodik vychází ze čtenosti jednotlivých deníků (viz Příloha 6). Vycházím z výzkumu odhadů čtenosti tisku, který je sledován v rámci Media projektu, což je na českém tiskovém trhu dlouhodobě zavedený „one currency výzkum“¹² zjišťující sledovanost

¹¹ „Media Projekt za 2. a 3. čtvrtletí 2013.“ 2013. Realizátoři: MEDIAN a STEM/MARK, zadavatel: Unie vydavatelů a Asociace komunikačních agentur (AKA)

¹² „Anglicky „One Currency“ je označení pro národní mediální výzkumy, které jsou všeobecně respektovaným a jediným zdrojem informací o sledovanosti médií. V České republice jsou za ně považovány MediaProjekt (čtenost tisku),

tiskových titulů v populaci ve věku 12 – 79 let¹³. Do analýzy tak zahrnuji pět nejčtenějších deníků kromě Aha! a Sportu, jejichž články jsem pro jejich specifčnost (zaměření se primárně na bulvár a sport) do výběru nezařadila. Do analýzy tedy spadají deníky Blesk s 36% z celkového počtu čtenářů, MF DNES (25% čtenářů), Právo (10% čtenářů), Lidové noviny (6% čtenářů) a Hospodářské noviny (5% čtenářů). Ačkoliv deník Blesk inklinuje také k bulvárním tématům, zahrnula jsem ho do analýzy, jelikož bez nejčtenějšího deníku by mohly být výsledky zkreslené.

Na základě teorie (Wanta 1997: 87) předpokládám, že při vlivu témat mediální agendy na postoje a názory veřejnosti, se témata v mediálním světě objevují s jistým předstihem. Průběh, kdy se dané téma dostane do veřejné agendy, tvoří delší časové období dané i několika týdny. Jinými slovy, mohlo by být zavádějící analyzovat v mediální agendě stejně dlouhý časový úsek, jako je brán v potaz ve výzkumu veřejné agendy. Pokud mediální agenda koresponduje s veřejnou agendou, pak muselo být téma v médiích zmiňováno dříve, než se projevil zájem ve veřejnosti.

Do výzkumu tedy zahrnuji mediální zprávy týkající se tématu církevních restitucí nejen z období sběru dat výzkumu „Naše společnost“, tedy v týdnu od 3. do 10. září 2012, avšak počítám s delším časovým obdobím, a to v rozmezí od 10. srpna 2012 do 10. září 2012, kdy byl sběr dat výzkumu „Naše společnost“ ukončen. Jelikož výzkum v mediální agendě kromě týdne sběru dat výzkumu „Naše společnost“ pokrývá také tři předchozí týdny v srpnu, v datech je vybraný analyzovaný vzorek označován jako „srpen 2012“. Tím mohu pokrýt období a následně ověřovat, zda mediální agenda může korespondovat s veřejnou agendou.

V druhém případě opačného ovlivňování se zabývám možností, kdy by témata ve veřejné agendě byla primárními tvůrci témat v mediální agendě. Z krátkodobého hlediska není možné tento vliv přímo posoudit. Můžeme pouze analyzovat rámce a ověřit, zda korespondence mezi oběma agendami probíhá. Dlouhodobě můžeme mapovat, zda a jak se téma v mediální agendě vyvíjí. Pro tento účel jsem zvolila vývoj tématu v posledním roce před sběrem dat výzkumu „Naše společnost“. Období jednotlivých měsíců se odvíjí od sběru dat

Radioprojekt (poslechovost rádií), TV Metry (sledování televize) a NETMonitor (návštěvnost internetu).“ Zdroj: Výzkumná encyklopedie 2013. Dostupné z: <<http://www.stemmark.cz>>

¹³ Výzkum Media projekt je pravidelným výzkumem se čtvrtletním zveřejňováním výsledků, kde vzorek činí 12 720 respondentů starších 12 let.

výzkumu „Naše společnost“ a každý měsíc tedy začíná 10. dnem zvoleného měsíce a končí 10. dnem následujícího měsíce.

Podle grafu (viz Příloha 7) ukazující počet výskytu zpráv obsahujících téma církevních restitucí za předcházející rok před sběrem podrobněji analyzovaných zářijových dat 2012 (včetně), můžeme vidět, že zájem médií o toto téma se postupně zvyšoval a nejvíce byla kauza církevních restitucí zmiňována právě v analyzovaném období srpen 2012¹⁴, kdy se ve vybraných denících objevil rekordní počet článků za poslední rok, a to celkem 238 článků ve vybraných denících.

Počet zmiňovaných článků jistě souvisí se závěrečným projednáváním schvalovacího procesu církevních restitucí, jejichž zákon byl odsouhlasen dne 8. listopadu roku 2012 a v konečné podobě schválen Parlamentem České republiky a následně odsouhlasen prezidentem Václavem Klausem¹⁵. Výjimku ve vývoji mediálního zájmu o toto téma pak tvoří období ledna 2012, kdy byla závěrečná podoba zákona předložena Poslanecké sněmovně dne 18. ledna 2012. V tomto období dosahovala četnost článků ve vybraných denících celkem 146 zpráv, ve kterých bylo téma církevních restitucí zmíněno.

Podrobněji se zaměřuji na sledované období srpen 2012, na jehož konci probíhal sběr dat výzkumu „Naše společnost“. Na dalším grafu (viz Příloha 8) se vývoj tématu církevních restitucí měnil v čase. Za časový úsek volím vždy pět po sobě jdoucích dní, s tím, že jejich četnost klouzávě posouvám (poslední den započítávám i do dalšího sledovaného úseku). Nasčítávám tedy vždy daný úsek spolu s kontrolou posledního dne. Největší četnosti (celkem 57 novinových článků pojednávající o dané tematice) jsou zaznamenány v týdnu 14. - 18. srpna 2012. Od té doby zájem médií výrazněji poklesl a lehce stoupal až k přelomu dalšího měsíce.

Nejčetnější výskyt, tedy celkem 68 zpráv, ve kterých bylo téma zmíněno, se ukazuje v období 3. - 7. září 2012, kdy také probíhal sběr dat výzkumu „Naše společnost“. Je tedy

¹⁴ Období srpen 2012 zahrnuje rozmezí od 10. srpna 2012 do 10. září 2012 a pokrývá tedy i sběr vzorku výzkumu „Naše společnost“ v týdnu od 3. do 10. září 2012

¹⁵ Ministerstvo kultury ČR. 2012. „Deset důvodů, proč byl schválen zákon o církevních restitucích.“ [on-line]. Praha: Ministerstvo kultury [cit. 30. 11. 2013]. Dostupné z: <<http://www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/deset-duvodu-proc-prijmout-zakon-o-cirkevnich-restitucich-138332/tmplid-228>>

možné říci, že během dotazování respondentů byl zájem médií o téma jako jeden z nejvyšších za poslední měsíc, popřípadě za poslední rok do září 2012.

4.4. Stanovení hypotéz

Hlavní důraz je kladen na ověření korespondence mezi veřejnou a mediální agendou. Na základě omezenosti dat nelze prokázat a ověřit celkový vztah mezi oběma agendami. Je možné však poukázat, jak se k tématu staví média a jak veřejnost a zda jsou jejich názory podobné, nebo se od sebe odlišují. Na tomto předpokladu pak stavím samotné hypotézy, na jejichž základě tuto problematiku ověřuji.

Jako východisko stavím paměťový model (Wanta 1997: 74-78). Vztaženo na moje téma tedy Wanta popisuje teorii, že pokud se o církevní restituce budou respondenti zajímat, bude to souviset s tím, jak často se o tématu dozvídají z různých kanálů, jako například skrze média. Téma církevních restitucí je v tomto případě specifickou proměnnou, na kterou v tomto výzkumu nemají další kanály jako názoroví vůdci, církevní představitelé či církve samotné příliš velký vliv¹⁶. To je možné usuzovat na základě toho, že přes 70% respondentů se označilo jako bez vyznání. Je tedy méně pravděpodobné, že by mínění bylo ovlivňováno primárně představiteli církví. Můžeme tedy usuzovat, že hlavním prostředníkem šíření povědomí o tomto tématu mezi respondenty zastávaly převážně média. Tři čtvrtiny jedinců se o této problematice tedy dozvídaly zprostředkovaně, převážně skrze mediální zprávy.

Nelze sice opomenout další kanály a vlivy třetích proměnných, přesto je možné na tomto postavit předpoklad, že zájem o téma lze identifikovat v obou agendách. Na základě toho je možné a zajímavé analyzovat, zda se obě agendy shodují v rámci a dalších attributech. Jako první tedy stanovuji deskriptivní hypotézu.

Hypotéza č. 1: V době plánovaného schvalování zákona vrcholil zájem médií o téma církevních restitucí a také se o něj zajímala většina veřejnosti.

Podle McCombse (2009) se podařilo prokázat, že vztah mezi oběma agendami existuje. Pohled médií jistě ovlivňuje i pohled veřejnosti na dané téma. Předpokládám, že média se

¹⁶ Podle výzkumu „Naše společnost“ ze září 2012 se označilo 72% ze všech respondentů jako bez vyznání. Dalších 22% respondentů se pak považuje za římské katolíky. Zbýlých 6% se přihlásilo k jiné církvi.

k tématu vyjadřovaly převážně negativně, ať už dávaly přednost negativním vyjádření osobností nebo jiným způsobem upřednostňovaly nesouhlasné vyjádření. Budu předvídat, že podobné rozložení souhlasu a nesouhlasu se také objeví u respondentů ve veřejné agendě. Tento předpoklad převládajícího negativního postoje médií a veřejnosti k projednávání zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi stanovuje druhou hypotézu.

Nesouhlasný názor sice může být ovlivněn dalšími vnějšími faktory a negativní postoj k církevním restitucím může pramenit z mnoha předpokladů, jako například byla celková naštvanost a otrávenost vládou v daném volebním období, která se pak projevovala i negativním postojem k jakémukoliv schvalovacímu procesu jakýchkoliv zákonů. Pozadí důvodů negativních postojů sice nelze opomenout, ale hlavní provázanost názorů na toto téma je jistě mezi mediální a veřejnou agendou, které na sebe působily v tomto období. Na základě vybraných dat nelze ověřit, zda mediální agenda ovlivňovala veřejnou agendu či tomu bylo opačně, tedy jakým směrem se vliv v tomto případě ubíral. Je však možné porovnat, zda převažující názor se objevoval ve stejném období v obou agendách zároveň a zda spolu korespondoval.

Hypotéza č. 2: Mediální a veřejná agenda se shoduje v nesouhlasném stanovisku k současnému návrhu na majetkové vyrovnání s církvemi.

Co se týče mediální agendy, budu vycházet z předpokladu, že tematika církevních restitucí zajímá spíše odbornou veřejnost. Téma se tedy bude vyskytovat spíše v těch celostátních denících, které se snaží o objektivnější pohled a zaměřují se také na politické dění. Specifický deník Blesk, který je blíže k bulváru, se tedy o téma církevních restitucí nebude v období září 2012 zajímat tolik, jako o tomto tématu budou psát ostatní vybraná tištěná média.

Hypotéza č. 3: Četnost článků na téma církevních restitucí převažuje v tištěných denících Hospodářské noviny, Lidové noviny, MF Dnes a Právo oproti bulvárně zaměřenému deníku Blesk.

Pokud se téma církevních restitucí má objevovat spíše v denících, které nejsou bližší bulváru, potom by tomu mělo odpovídat i složení respondentů, kteří o danou tematiku projeví zájem. Předpokládám, že zájem o téma církevních restitucí bude ve veřejné agendě ovlivněn sociodemografickým rozložením. Budu předpokládat, že větší zájem o dané téma

církevních restitucí jeví spíše skupiny respondentů zajímající se více o veřejné dění, tedy spíše vysokoškoláci, z větších měst a mladší 30 let, kteří již nezažili období před rokem 1989.

Hypotéza č. 4: Zájem o problematiku církevních restitucí je ovlivněn sociodemografickým rozložením a zajímají se o ni spíše vysokoškoláci z větších měst, kteří jsou mladší 30 let.

Zájem o problematiku pak nemusí nutně korespondovat se souhlasem projednávaného majetkového vyrovnání státu s církvemi. Je možné předpokládat, že některé sociodemografické charakteristiky budou mít vliv na postoj k tématu církevních restitucí. Hlavní rozdíl může být ten, že lidé bez vyznání se budou stavět spíše proti přijetí tohoto zákona.

Hypotéza č. 5: Různé sociodemografické skupiny se ve veřejné agendě liší v otázce souhlasu s projednávaným zákonem, zejména lidé bez vyznání jsou spíše proti přijetí tohoto zákona.

Na základě těchto hypotéz pak analyzuji oba dva soubory dat mediální a veřejné agendy a hledám, zda stanovené hypotézy mohou potvrdit či vyvrátit.

4.5. Popis užitých metod

V diplomové práci analyzuji dva typy datových souborů. Jednak se věnuji veřejné agendě, kde v kvantitativním výzkumu s respondenty zkoumám jednotlivé charakteristiky a ukazatele o veřejnosti. V druhém souboru pak zpracovávám mediální zprávy zachycené ve vybraných tištěných denících. V prvním případě volím jako hlavní metodu sekundární analýzu dat a ve druhém pak obsahovou analýzu vybraného vzorku.

4.5.1. Metodologie analýzy dat veřejné agendy

Metodu sekundární analýzy dat je možné definovat jako „výtažek z vědomostí týkajících se jiného tématu, než na které se soustředí původní výzkum“ (Hyman 1972: 1). Jinými slovy se znovu zkoumají data, která již byla analyzována za jiným účelem. Toto sekundární zkoumání může nacházet využití například ve zlepšení kvality výzkumů pomocí kontroly ve formě replikace a verifikace, nebo zdokonalování a vývoji metod, které je pak možné na daná data použít. Primární využití sekundární analýzy však spočívá v odhalování zcela nových vztahů v již analyzovaných datech.

V případě, že jsou data nasbírána odborným způsobem, nemusí být jejich výzkumný potenciál vytěžen pouze jedním výzkumem a data tak mohou nabízet více možností uplatnění. Díky sdílení dat je pak možné provádět více výzkumů, které zahrnují nižší náklady a menší zatěžování respondentů dotazováním (Bulmer 2009: 33-36). Mezi časté způsoby využití sekundární analýzy se řadí také zkoumání dat z opakovaného šetření, aby bylo možné zmapovat vývoj daného fenoménu v čase. Na tomto základě je možné dlouhodobě sledovat aktuální sociální změny a trendy (Hakim 2000:26-27).

Práce, které řeší souvislost veřejné a mediální agendy, ze kterých v analýze vycházím, se zaměřují buď na obecný názor veřejnosti na danou tematiku, nebo se věnují nějaké podskupině populace podle vybraných demografických ukazatelů či hodnot a postojů (Kalvas 2012: 14). Hlavní otázkou, která bývá často rozebírána, je otázka „MIP“ naformulovaná Georgem Gallupem (Dearing, Rogers 1996: 45-47), s jejíž pomocí se měří důležitost veřejných problémů. V této práci navazuji na důležitost církevních restitucí jako veřejného problému tím, že se již zaměřuji na zájem a postoj k této problematice a na jejich základě zjišťuji korespondenci mezi agendami. Respondenty dále rozdělují do podskupin podle jednotlivých sociodemografických ukazatelů a zjišťuji, jaký vliv na vyjádření názorů mohou mít.

Hlavní metodou sekundární analýzy dat byla zvolena ordinální regrese. Vybrala jsem ji, jelikož analyzuji vztah mezi závislou ordinální proměnnou zájem (či souhlas) o navrácení majetku církvím a několika nezávislými proměnnými. Původně jsem uvažovala o použití binární logistické regrese, kde bych překódovala závislou proměnnou zájem (souhlas) o navrácení majetku církví na binární proměnnou zájem/nezájem (souhlas/nesouhlas), avšak v tomto případě vycházela analýza jako nesignifikantní, a tudíž nevypovídající.

Metoda ordinální regrese spadá pod celou škálu metod logistické regrese, kam se kromě ordinální regrese také řadí binární a multinomická regrese. Regresní analýza patří do zobecněných lineárních modelů (GLM), jejichž vznik spadá do 60. let. Hlavním cílem těchto metod je odhad pravděpodobnosti určitého jevu na základě závislé proměnné, která je určena nám známými skutečnostmi, tedy nezávislými proměnnými, které mohou výskyt jevu ovlivnit. Proměnná tedy může nabývat hodnot 1 či 0 podle toho, zda zkoumaný jev nastal či nenastal. Při použití logistické regrese je třeba vědět, zda se pozorovaná událost stala či nestala. V případě, že je predikovaná pravděpodobnost větší než 0,5, pak se událost stala, pokud je

menší než 0,5, pak se nestala (Meloun, Militký 2004). Závislost se vyjadřuje logistickou křivkou, která stoupá od jisté minimální hodnoty (0 a vyšší) až do maximální asymptoty ($\max=1$).

Parametry modelů se v dalších nelineárních regresích odhadují pomocí metody maximální věrohodnosti, která vede k takovým odhadům parametrů, které maximalizují pravděpodobnost získání pozorované množiny dat (Hosmer and Lemeshow 2000). Za maximálně věrohodný odhad se považuje ten, který se nejvíce blíží k maximu této funkce. Jelikož model není lineární, je odhad parametrů složitější a používají se na něj různé iterační metody jako například Newton – Raphsonova metoda (Harrell 2001).

Pokud máme odhadnuté regresní parametry, musíme zjistit jejich významnost. Nejčastěji používaná metoda pro otestování významnosti parametrů založený na věrohodnostní funkci je „Likelihood Ratio Test“. Používá se tedy hlavně na ověření nulové hypotézy, že žádné efekty nejsou statisticky významné. Správně vytvořený regresní model by měl obsahovat co nejmenší počet parametrů vysvětlující co největší množství informace, parametry by měly být nezávislé a funkce by měla pokrývat celý rozsah vysvětlované proměnné.

4.5.2. Metodologie analýzy mediálních zpráv

Hlavní metodou používanou pro zanalyzování zpráv z médií jsem volila obsahovou analýzu. Pomocí ní měřím intenzitu, s níž se vybrané deníky věnují tématu církevních restitucí a také jakým způsobem deníky toto téma prezentují. Tato metodologie se již v minulosti v mnoha analýzách mediálních zpráv osvědčila jako vhodná metoda. Používá ji také ve své práci František Kalvas (2012: 16), který na jejím základě vytváří rámce, do kterých klasifikuje výsledky roztříděného souboru. Z jeho postupu bude také vycházet tato analýza.

Obsahová analýza je metodou kvantitativní klasifikace obsahu určitého komunikačního celku pomocí systému kategorií, které jsou relevantní pro určité hypotézy a které se daného obsahu týkají (Berelson 1971: 14-15). Obsahová analýza je metodou, která by měla splňovat požadavek na objektivitu, systematickosti a všeobecnost.

Dosáhnouti objektivitu je možné tak, že každý krok ve výzkumném procesu provedeme podle explicitně stanovených pravidel. K tomu je potřeba, aby byl každý krok analýzy pečlivě

popsán (Holsti 1969: 3). Podle teorie od Holstiho (1969: 25-27) zahrnují jednotlivé kroky, které je nutné učinit v rámci obsahové analýzy, výběr zkoumaného vzorku dat (který je definován klíčovými slovy a časově vymezen), výběr kategorií, jejich hodnot a indikátorů a stanovení hypotéz, které mohou být potvrzeny nebo vyvráceny.

Splnění systematickosti obsahové analýzy předpokládá, že inkluze či exkluze obsahu a kategorií je provedena podle konzistentně aplikovaných pravidel. Jinými slovy je potřeba, aby způsob výběru byl pevně stanovený a nemělo by být určitému obsahu záměrně bráněno účastnit se analýzy. S výběrem jednotek nesmí být jakkoliv manipulováno a neměly by být podřízeny tomu, aby odpovídaly hypotézám výzkumníka (Holsti 1969: 4). Systematickost je v této analýze potvrzena tím, že do výběrového souboru byly zahrnuty všechny články věnující se danému tématu, které byly publikované ve vybraných celostátních denících ve zkoumaném období.

Základní jednotku obsahové analýzy v tomto případě zastupuje novinový článek (zpráva). Celý článek vždy odpovídá jedné jednotce. Za článek je považován jakýkoliv zpravodajský či publicistický útvar, delší než tři věty (Hamalčíková 2010: 33). Za základní indikátor, zda se článek věnuje tématu církevních restitucí je zvolen výskyt klíčového slova „církevní restituce“.

Do analýzy vstupují články zahrnující jakýkoliv tvar a pád tohoto klíčového slova. Výskyt klíčového slova může být jak v nadpisu zprávy, tak kdekoli jinde v rámci obsahu článku nebo také ve zmíněných klíčových slovech pod novinovým článkem, které na článek odkazují. Synonyma pojmu „církevní restituce“ zahrnuty nejsou. Jelikož se však jedná o specifický pojem, předpokládá se, že většina článků pojednávajících o této tématice bude toto klíčové slovo obsahovat.

Klíčová slova však nemusí být jako jediný možný indikátor obsahu článku. Některé články se mohou tématu církevních restitucí týkat, aniž by přímo tuto problematiku zmiňovala. Tento postup je zvolen z toho důvodu, že v textové databázi všech mediálních článků je možné se pomocí klíčových slov rychle zorientovat, aniž by bylo nutné pročitat všechny obsah článků, a tím pádem je možné, aby do analýzy vstupovaly i publikované zprávy za delší časové období.

Všeobecnost je splněna, pokud závěry získané analýzou jsou teoreticky relevantní. Za výsledek nemůže být pokládán prostý popis obsahu, aniž by byl vyjádřen určitými vztahy (Holsti 1969: 5). V případě této analýzy se v první řadě zabývám tím, v jaké míře se vybrané deníky zmiňují o tématu církevních restitucí. V obsahové analýze se tedy nejprve zaměřuji na delší časový úsek, na kterém analyzuji vývoj zájmu o téma církevních restitucí a sleduji, jak se tato hodnota proměňuje v čase. Následně pak vybírám kratší časový úsek jednoho měsíce, ve kterém zkoumám, jakým způsobem média o daném tématu referují a do jakých hodnotících rámců dané téma zasazují. Ověřuji, jaký jeví o toto téma zájem z dlouhodobějšího hlediska i následně také v kratším časovém úseku.

V druhé fázi, kdy se analýza věnuje již jen kratšímu vybranému časovému období, je možné se zaměřit na kontext, jednotlivé rámce, do kterých jsou zprávy zakódovány a ověřit tak, jaká stanoviska média k církevním restitucím zaujímají a jak se k nim vyjadřují. Na základě většího vzorku (celkem 238 zaznamenaných zpráv obsahující klíčové slovo „církevní restituce“ ve sledovaném období za září 2012) je možné porovnat i postoj jednotlivých deníků mezi sebou. Kromě toho je pak možné také ověřit, zda výsledky korespondují se sekundární analýzou veřejné agendy.

4.6. Analýza dat a jejich interpretace

V této části se zaměřuji na analýzu dat a jejich následnou interpretaci. Korespondenci mezi oběma agendami ověřuji na základě stanovených hypotéz. Věnuji se vývoji zájmu obou agend o tematiku církevních restitucí, postojům veřejné i mediální agendy k danému tématu a také zjišťuji, jak sociodemografické charakteristiky mohou ovlivňovat názory a postoje v mediální i veřejné agendě u tohoto konkrétního tématu.

4.6.1. Vývoj zájmu agend o téma církevních restitucí

Zájem médií o téma církevních restitucí mapuji pomocí obsahové analýzy, na jejímž základě měřím zájem o vývoj tématu. Jednak se soustředím na intenzitu, s jakou je téma zmiňováno, dále pak analyzuji samotné články, ve kterých zjišťuji názory na dané téma. Tyto témata pak zasazuji do rámců, které vychází z teorie Františka Kalvase (Kalvas 2012: 16-17). Při zpracovávání dat jsem zachovala všechny tři předpoklady obsahové analýzy, a to požadavek na objektivitu, systematickosti a všeobecnost (Holsti 1969: 3-5), které zmiňuji výše v metodologii analýzy mediálních zpráv.

Pro zanalyzování vývoje zájmu u mediální agendy vycházím ze dvou pohledů na téma církevních restitucí. Jednak se věnuji dlouhodobému vývoji, kde na období jednoho roku sleduji, jak se zájem o dané téma vyvíjel. Možné by bylo zmapovat vývoj církevních restitucí od počátku samotného tématu, tedy od doby, kdy se téma objevilo v české společnosti, tedy po roce 1989 až do současnosti. Jistě by celkový vývoj tématu od jeho počátku mohl být zajímavou studií a také by mohl podchytit většinu významných milníků v rámci tohoto tématu. V mém případě se však soustředím na krátkodobější porovnání mediální a veřejné agendy, kde u veřejné agendy mám k dispozici pouze omezená data vztahující se k září 2012.

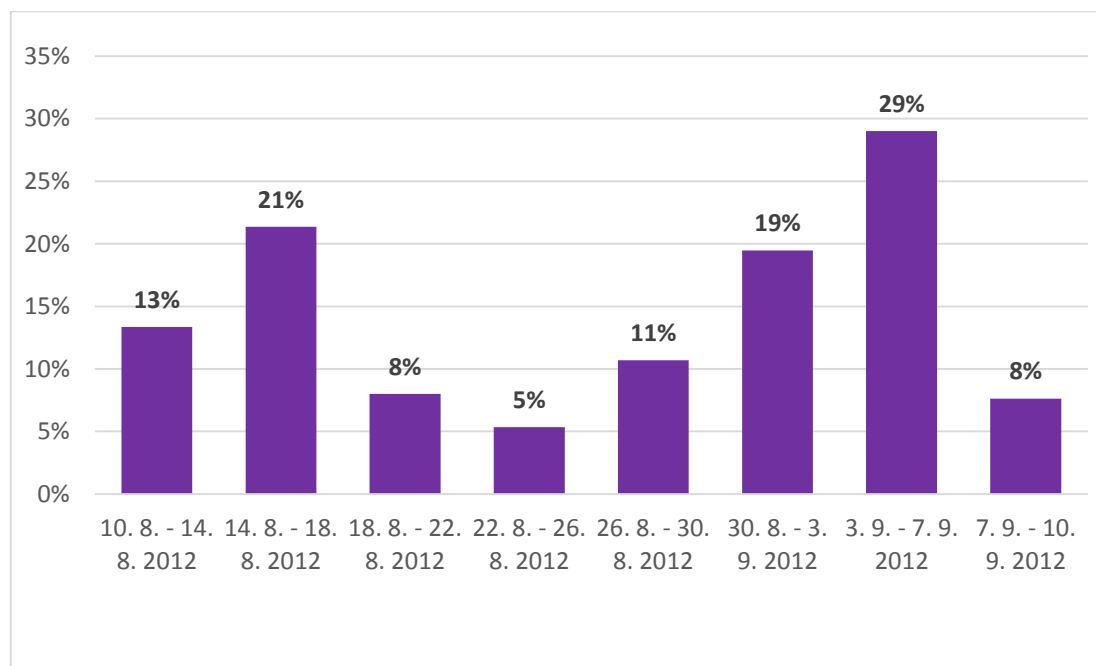
Respondenti ve výzkumu veřejného mínění zřejmě měli v paměti jen nejbližší možné události. Na základě toho je pro zmapování dlouhodobějšího vývoje v mediální agendě v tomto případě relevantní brát v potaz vývoj tématu v kratším úseku. Za dlouhodobější pohled proto volím období jednoho roku před samotným výzkumem věnující se veřejné agendě. Z grafu ukazující počet výskytu zpráv obsahujících téma „církevních restitucí“ za předcházející rok před sběrem podrobněji analyzovaných zářijových dat 2012 včetně, (zmiňovaného v části Popis zkoumaných dat a v Příloze 7) je vidět, že dlouhodobý vývoj zájmu o téma církevních restitucí směřuje k vybranému období září 2012, kdy je tento zájem médií největší za celkové období posledního roku. Počet zpráv věnujících se tomuto tématu se dostává k číslu 238 zpráv, kterým se pak následně se věnuji podrobněji.

Tento úsek kratšího období volím podle Wanty (1997: 87), kdy předpokládám, že téma se v mediální agendě objevuje s předstihem. Jak již bylo zmíněno výše (kapitola Popis zkoumaných dat), uvažuji tedy o období čtyř týdnů, které jsou v datech označovány jako

„srpen 2012“ a trvají od 10. srpna 2012 do 10. září 2012. Pokrývají zároveň období sběru dat výzkumu „Naše společnost“, tedy týden od 3. do 10. září 2012. Zvolení daného úseku ošetřuje odpovídající vývoj tématu v mediální i veřejné agendě.

U mediální agendy tedy provádím podrobnější obsahovou analýzu 238 článků obsahující klíčové slovo „církevní restituce“ v denících Blesk, Hospodářské noviny, Lidové noviny, MF Dnes a Právo. Podrobně zjišťuji, jak se vyvíjí zájem o toto téma během vybraného měsíčního období a jaký postoj se nejčastěji objevuje v denících. V tomto období z 238 článků bylo zmíněno téma církevních restitucí celkem 31krát na titulní straně. V mediální agendě můžeme na základě Grafu 1, který ukazuje vývoj počtu výskytu zpráv na téma církevních restitucí, vidět, že vývoj zájmu o téma církevních restitucí v průběhu měsíce zaznamenal dva významnější body.

Graf 1: Počet výskytů zpráv na téma "církevní restituce" za období 10. 8. - 10. 9. 2012

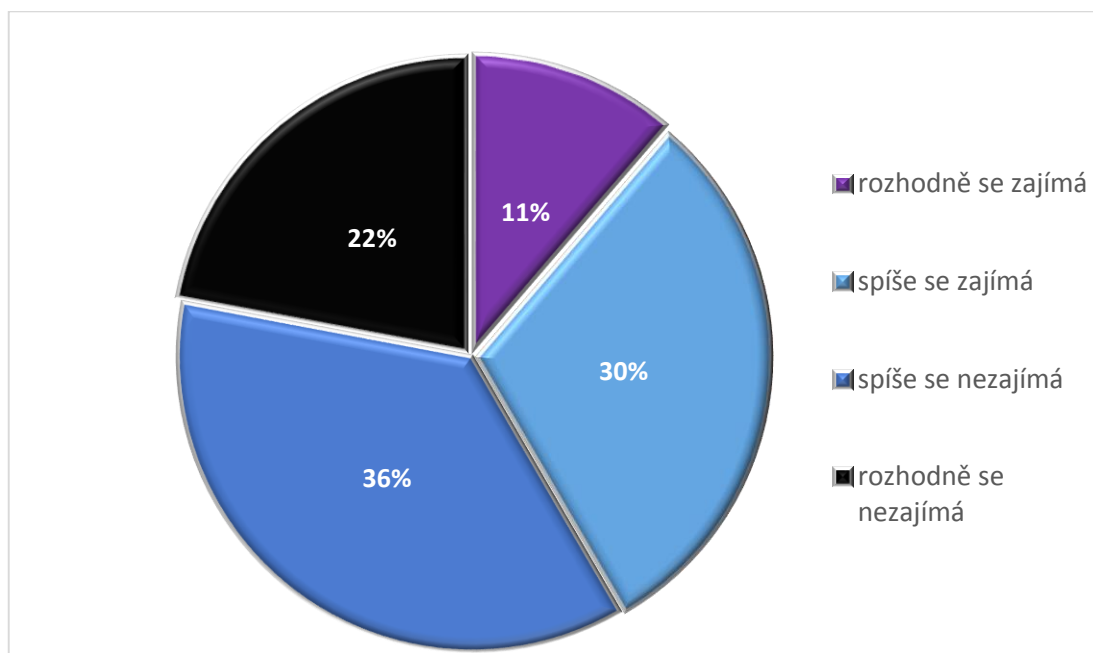
Zdroj: Newton Media Research 2013

Celkem 21% zpráv bylo zmíněno v období 12. - 18. srpna 2012, kdy hlavním mediálním tématem spojeným s církevními restitucemi se staly krajské volby. V této době ČSSD podpořila svou předvolební kampaň kritikou církevních restitucí a pokryla celou Českou republiku billboardy zobrazující ruku vysoce postaveného církevního představitele beroucí si pytel peněz

od politika¹⁷ (ten v té době měl symbolizovat vládnoucí strany, které podporovaly schválení zákona o církevních restitucích). Média tedy reagovala na dění v reálném světě.

Nejvyšší zájem z období tvoří 29% všech zpráv, které byly zaznamenány v úseku od 3. do 7. 9. 2012, tedy v období, kdy také probíhal výzkum „Naše společnost“ ve veřejné agendě. Média rozebírala otázku církevních restitucí v kontextu pokusu o schválení tohoto zákona. Na základě rebelujících poslanců z ODS a nepodpory z koaliční strany LIDEM byl nakonec proces schvalování odložen. Projednávání zákona o církevních restitucích bylo díky vypjaté atmosféře odloženo a schválen byl až později dne 8. listopadu 2012. Pokud vezmeme v potaz celé období probíhajícího sběru dat výzkumu „Naše společnost“, tak v období od 3. do 10. 9. 2012 se v médiích věnovalo celkem 36,6 % zpráv tématu církevních restitucí. Z Grafu 2 můžeme vidět, že ve výzkumu „Naše společnost“ projevilo zájem o dané téma celkem 41% respondentů¹⁸.

Graf 2: Zájem o problematiku navrácení církevního majetku¹⁹

Zdroj: *Naše společnost 2012, CVVM*

¹⁷ Zobrazení v Příloze 9

¹⁸ Mezi respondenty zajímající se o problematiku navrácení církevního majetku jsou počítáni ti, co odpověděli, že se rozhodně zajímají (11%) spolu s těmi, co se spíše zajímají (30%).

¹⁹ Znění otázky: „Zajímáte nebo nezajímáte se o navrácení majetku církvím? Rozhodně se zajímáte, spíše se zajímáte, spíše se nezajímáte, rozhodně se nezajímáte?“

Při porovnání výsledků z obsahové analýzy a výzkumu „Naše společnost“ je možné vidět podobnou tendenci v zájmu obou agend o téma církevních restitucí v období září 2012 (odpovídající analyzované období v médiích 10. 8. – 10. 9. 2012). Není sice možné přesně určit, jaký vliv mezi agendami byl, tedy jakým směrem probíhalo ovlivňování mezi oběma agendami. Na základě předchozí teorie týkající se paměťového modelu (Wanta 1997: 74-78), která se zmiňuje, že zájem v mediální agendě se díky zmiňování tématu může odrážet také v zájmu ve veřejné agendě, je možné vnímat tyto předpoklady i v tomto případě. Ačkoliv na základě dostupných dat není možné zcela prokázat, že si úrovně zájmu odpovídají, je však možné pozorovat dvě tendence, kde v mediální agendě v průběhu času roste počet zpráv o církevních restitucích (tedy zájem vybraných médií o toto téma). Ve veřejné agendě je pak ve vybraném období zájem o problematiku církevních restitucí aktuální na základě toho, že přes 40% respondentů vyjadřuje zájem o toto téma.

Postupně vzrůstající zájem médií o téma církevních restitucí se zvyšoval v posledním roce a pak kulminoval zejména v období plánovaného schvalování zákona v září 2012. Ve stejném období se také o něj zajímala podstatná část veřejnosti, což se projevilo ve významném počtu zajímavících se o toto téma. Na datech se tedy podařilo ověřit první hypotézu, že nezanedbatelná úroveň zájmu se objevila ve sledovaném období v obou agendách.

4.6.2. Postoj médií a veřejnosti k církevním restitucím

Na základě teorie ověřuji další hypotézu, a to jak se média a veřejnost staví k tématu církevních restitucí. Jinak řečeno zda existuje souvislost mezi názorem médií a veřejnosti v této otázce. Konkrétně se zaměřuji opět na krátkodobé období jednoho měsíce, kde v mediální agendě zjišťuji postoj deníků k církevním restitucím, který pak srovnávám s názory veřejné agendy na základě výzkumu „Naše společnost“.

V mediální agendě zjišťuji postoj k tématu církevních restitucí obsahovou analýzou. U jednotlivých zpráv zaznamenávám, zda se staví pro či proti přijetí zákona o církevních restitucích. Nejprve přiřazuji ke každému postoji znaky, jako kterým deníkem byla zpráva publikována, kdy byla vydána a důvod souhlasu či nesouhlasu s církevními restitucemi. V případě, že se snaží článek vystupovat objektivně a uvádí jak souhlasné důvody, tak důvody

nesouhlasu, zakódovávám je všechny a každému z nich přiřazuji stejnou hodnotu 1. Ve výsledku již nepracuji s původním souborem 238 článků, ale celkový analyzovaný počet se díky objektivně vystupujícím článkům zvýšil na 262 záznamů. Dále tedy již pracuji s celkovým počtem 262 důvodů, které dále rámcuji. Dalších 6 zpráv sice zmiňují tematiku církevních restitucí, ale nevyjadřují žádný postoj, a proto je do analýzy nezahrnuji.

U zpráv souhlasících i nesouhlasících pak vytvářím škálu důvodů (rámce) podle zakódovaných charakteristik. Prověřuji rámce, které již jednou posloužily ve výzkumu Františka Kalvase (2012: 16-17), který třídí zprávy o restitucích podle hlavního rámce. Stanovuje si celkem 6 rámců. Rámec 1 pojmenovává restituce jako nápravu historické křivdy. Rámec 2 chápe restituce jako pole politického boje, který ale věčný problém neřeší (dále nazýváno jako „politikaření“). Rámec 3 řeší volbu vhodných kritérií a způsob provedení církevních restitucí. Rámec 4 představuje názor, že církev nemá na restituce majetku morální nárok. Rámec 5 považuje ekonomickou činnost církve jako morálně ospravedlnitelnou. Poslední rámec z Kalvasovy studie zdůrazňuje, že obětí nevyřešených restitucí jsou obce, které nemohou nijak nakládat se zablokovaným majetkem.

O tyto teoretické rámce se opírá má analýza. Kalvas však nerozlišuje rámce podle souhlasu či nesouhlasu s církevními restitucemi. Díky tomu tvořím dvě škály rámců, které odpovídají důvodům vyskytujícím se u souhlasu a nesouhlasu. Vytvářím celkem 8 rámců, u kterých pak rozlišuji, zda se týkají souhlasu či nesouhlasu se schválením církevních restitucí.

Zprávy, které podporují přijetí zákona o církevních restitucích, jsem nakonec rozlišila podle šesti rámců (Tabulka 1), kde pět z nich čerpalo z Kalvasovy studie. Rámec 1 (Náprava historické křivdy) zahrnoval vyjádření strany církve a nezávislých osobností. Rámec 2 (Politikaření) řešil vyjádření podpory od politiků, jejich stran, volební kampaň vládnoucích stran či kritiku předvolební kampaně ČSSD, nebo hrozbu rozpadu vlády, pokud se nepodaří zákon schválit. Rámec 3 (Vhodnost kritérií církevních restitucí) obsahuje důvody jako nezávislost církve na státu, potvrzení neprolomení hranice února 1948 při posuzování navráceného majetku a nakonec ekonomickou a finanční výhodnost církevních restitucí. Rámec 5 (Morálnost) zahrnoval vyjádření představitelů církve, politického i uměleckého světa, kteří vnímají církevní restituce jako morální spravedlnost. Rámec 6 (Zablokované pozemky obcí) uváděl jako důvod pro přijetí nedořešené a zablokované pozemky v obcích.

Tabulka 1: Rámce u zpráv podporující schválení zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi

Souhlasné Rámce	
Rámec 1	Náprava historické křivdy
Rámec 2	Politikaření
Rámec 3	Vhodnost kritérií církevních restitucí
Rámec 5	Morálnost
Rámec 6	Zablokované pozemky obcí
Rámec 7	Soudní domáhání církve

Zdroj: Kalvas (2012: 16-17), vlastní obsahová analýza

Původní Rámec 4 z předchozí teorie vyjadřuje nesouhlas, a proto v souhlasných důvodech není zmíněn. Naopak se objevil nový Rámec 7, který Kalvas nezmiňuje, a ten podporuje schválení zákona tím, že pokud k tomu nedojde, budou se moci církve domáhat svého vlastnictví soudně a díky tomu mohou získat větší množství majetku. Celkem bylo zakódováno 79 souhlasných důvodů.

Důvody stavící se proti přijetí zákona o církevních restitucích využívají čtyři typy hlavních rámců (Tabulka 2). Vyskytují se zde dva stejné rámce - Rámec 2 (Politikaření) a Rámec 3 (Vhodnost kritérií církevních restitucí), avšak v jiném kontextu. Rámec 2 (Politikaření) zmiňuje jako důvody volební kampaň ČSSD, odmítnutí podpory schválení zákona vládnoucími stranami, církevní restituce jako zastupující problém obecné kritiky vlády či vyjádření osobností z politického života. Rámec 3 (Vhodnost kritérií církevních restitucí) kritizuje nesrozumitelnost předkládaného zákona, vyjadřuje nesouhlas veřejnosti, obavy z předraženosti církevních restitucí a prolomení hranice února 1948 při posuzování navráceného majetku.

Rámec 4 (Nemorálnost) je pak podpořen veřejnými výzkumy zdůvodňující nesouhlas společnosti a také vyjádřením osobností mimo jiné z uměleckého života. Konečně Rámec 8 (Kritika církve) využívá církevní restituce ke kritice církve jako instituce. Poslední rámec není v Kalvasově studii zmiňován.

Tabulka 2: Rámce u zpráv nepodporující schválení zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi

Nesouhlasné Rámce	
Rámec 2	Politikaření
Rámec 3	Vhodnost kritérií církevních restitucí
Rámec 4	Nemorálnost
Rámec 8	Kritika církve

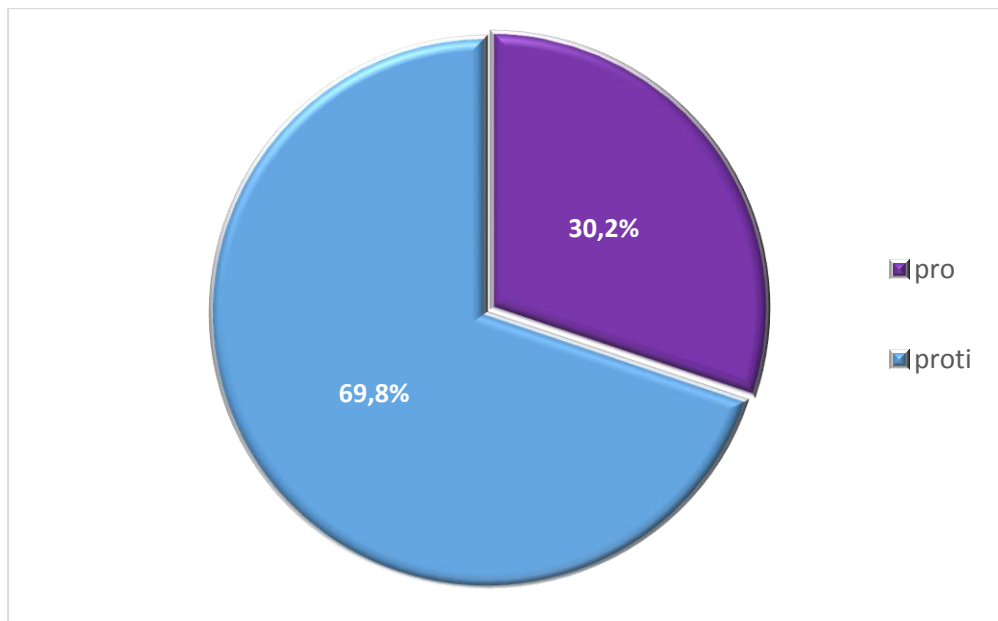
Zdroj: Kalvas (2012: 16-17), vlastní obsahová analýza

Díky rozlišení těchto hlavních rámců jednotlivých zpráv a jejich přiřazení k souhlasnému či nesouhlasnému stanovisku, je možné zanalyzovat, jak se média staví k podpoře či odmítnutí církevních restitucí a to následně porovnat s názory ve veřejné agendě.

Výsledky můžeme vidět v Grafu 3 a Grafu 4, kde Graf 3 uvádí podíl pro a proti církevním restitucím v mediálních zprávách z celkového počtu zmíněných rámců (na základě důvodů) za celkové měsíční období 10. 8. - 10. 9. 2012.

Navazující Graf 4 pak ukazuje podrobnější vývoj souhlasu a nesouhlasu během zmíněného období. Ukazuje se, že v tomto měsíčním období významně převažují nesouhlasné názory s církevními restitucemi. Celkem necelých 70% zpráv uvedlo důvod vyjadřující se proti přijetí zákona o církevních restitucích. Jen necelá třetina ze všech důvodů ve zprávách podporovala schválení církevních restitucí.

Graf 3: Podíl souhlasu a nesouhlasu médií s církevními restitucemi za období 10. 8. - 10. 9. 2012

Zdroj: Newton Media research 2013

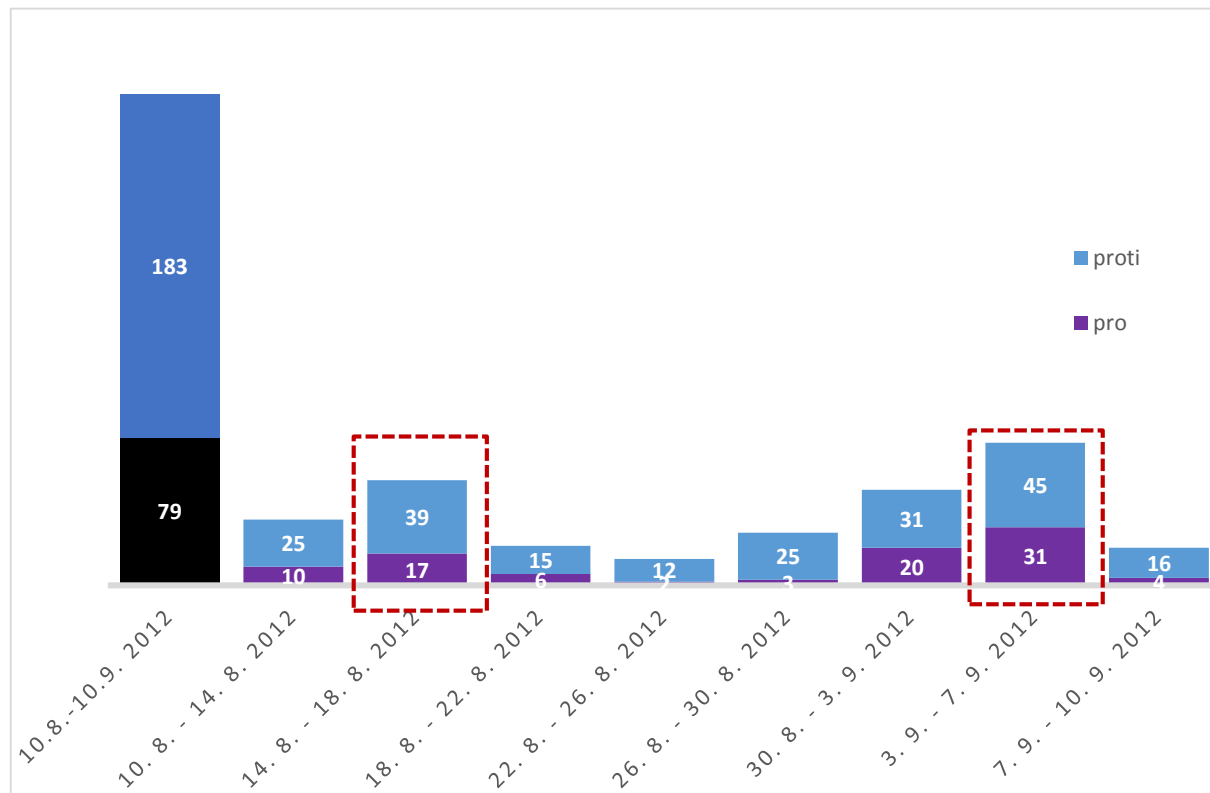
Při podrobnějším náhledu v Grafu 4 se ukazuje, že ačkoliv ve všech kratších pětidenních úsecích převažovalo zmiňování nesouhlasného stanoviska, v některých případech byl poměr pro a proti umírněnější ve prospěch souhlasu. Například v období 14. – 18. srpna 2012, kdy se v médiích objevil větší zájem o téma církevních restitucí, byly názory vyrovnanější. Proti schválení zákona o církevních restitucích se vyjádřilo kolem 60% z celkových 51 záznamů. Přitom právě v tomto období byla v médiích probírána volební kampaň ČSSD zaměřená proti církevním restitucím.

Další období, kdy se projevil menší rozdíl v podílu pro a proti, je nejčtenější období výskytu zpráv tedy na začátku září od 3. do 7. září 2012. Tento poměr téměř odpovídá zmiňovanému období 14. – 18. srpna 2012, kdy 59% záznamů bylo tvořeno nesouhlasnými rámci a dalších 41% se vyjadřovalo pro schválení zákona o církevních restitucích. V tomto období také probíhal sběr dat výzkumu „Naše společnost“ ve veřejné agendě.

Ukazuje se tedy, že při vyšší četnosti zpráv, tedy na vyšším vzorku, inklinovaly důvody souhlasu či nesouhlasu spíše k vyrovnanějšímu stanovisku, než za celkový sledovaný měsíc. Z důvodu malého vzorku však nelze toto tvrzení přesně ověřit. Můžeme však s jistotou říct, že

ve vybraném období převažovaly spíše nesouhlasná stanoviska v mediální agendě nad vyjádřením pro schválení zákona o církevních restitucích.

Graf 4: Počet souhlasu a nesouhlasu médií s církevními restitucemi za období 10. 8. - 10. 9. 2012 v absolutních číslech

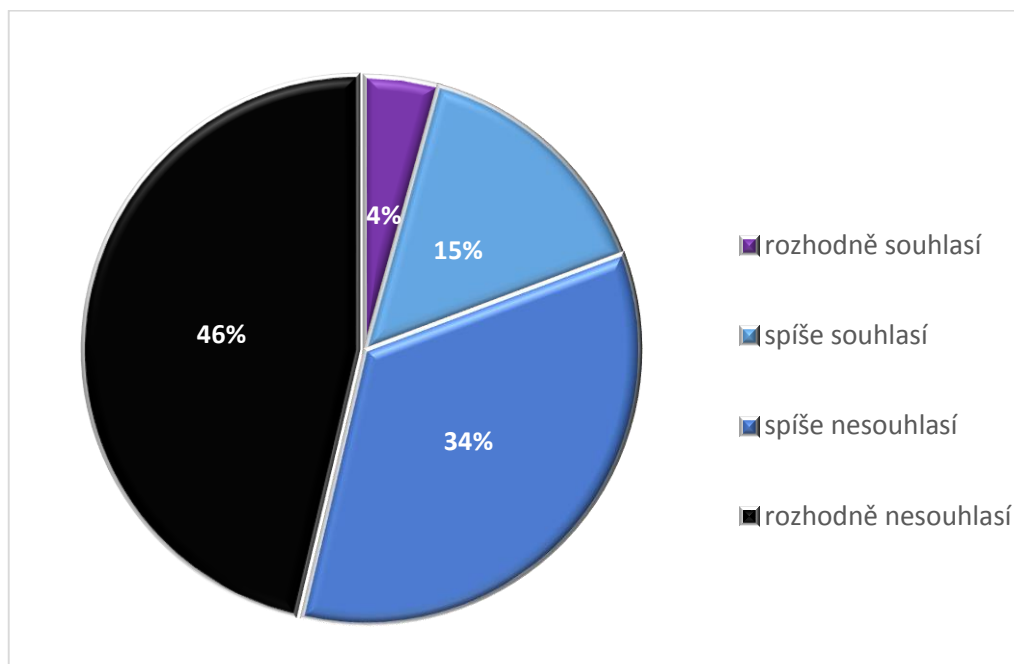
Zdroj: Newton Media research 2013

Zjištěné údaje je možné porovnat s daty z výzkumu „Naše společnost“, který popisuje stanovisko veřejnosti. V Grafu 5 je znát, že převažující nesouhlas s církevními restitucemi se objevuje také ve veřejné agendě. Podíl nesouhlasu a souhlasu je významnější, než v mediální agendě. Přes čtyři pětiny všech respondentů vnímá, že by zákon o církevních restitucích neměl být přijat. Zbývá jedna pětina se kloní spíše k přijetí tohoto zákona²⁰. Tyto data jsou již očištěna o nerozhodnuté respondenty, kteří odpověděli, že neví. V případě zahrnutí nerozhodnutých odpovědí by nesouhlasících odpovědí bylo 65% a souhlasících pouze kolem 16%²¹.

²⁰ Mezi respondenty souhlasící s navrácením církevního majetku jsou počítáni ti, co odpověděli, že rozhodně souhlasí (4%) spolu s těmi, co spíše souhlasí (15%). Nesouhlas bere v potaz jednak spíše nesouhlasící (34%), tak také rozhodně nesouhlasící (46%).

²¹ V případě započítání nerozhodnutých odpovědí, kde 19% respondentů odpovědělo, že neví, pak rozhodně nesouhlasilo 37%, spíše nesouhlasilo 28% a naopak spíše souhlasilo 12% a rozhodně souhlasily 4% z celkových dotázaných ve stejném výzkumu a období.

Graf 5: Souhlas se současným návrhem na majetkové vyrovnání (v %)²²

Zdroj: *Naše společnost 2012, CVVM*

V jednom i druhém případě však podíl nesouhlasících signifikantně převažuje. Je tedy možné potvrdit, že souhlas či nesouhlas s tématem církevních restitucí v mediální agendě koresponduje se souhlasem či nesouhlasem s tématem ve veřejné agendě. Je možné považovat za prokázanou hypotézu, která tvrdí, že v mediální i veřejné agendě převažuje nesouhlas se současným návrhem na majetkové vyrovnání s církvemi. Mediální agenda vyjadřuje v článcích více nesouhlasné stanovisko, oproti veřejné agendě. U obou agend však výrazně převažuje nesouhlas se schválením církevních restitucí. Je tedy prokázané, že na základě shody postoje k církevním restitucím, je souvislost mezi názory u obou agend znatelná.

²² Znění otázky: „Souhlasíte nebo nesouhlasíte s přijetím právě projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi? Rozhodně souhlasíte, spíše souhlasíte, spíše nesouhlasíte, rozhodně nesouhlasíte?“

4.6.3. Profil souhlasících a nesouhlasících

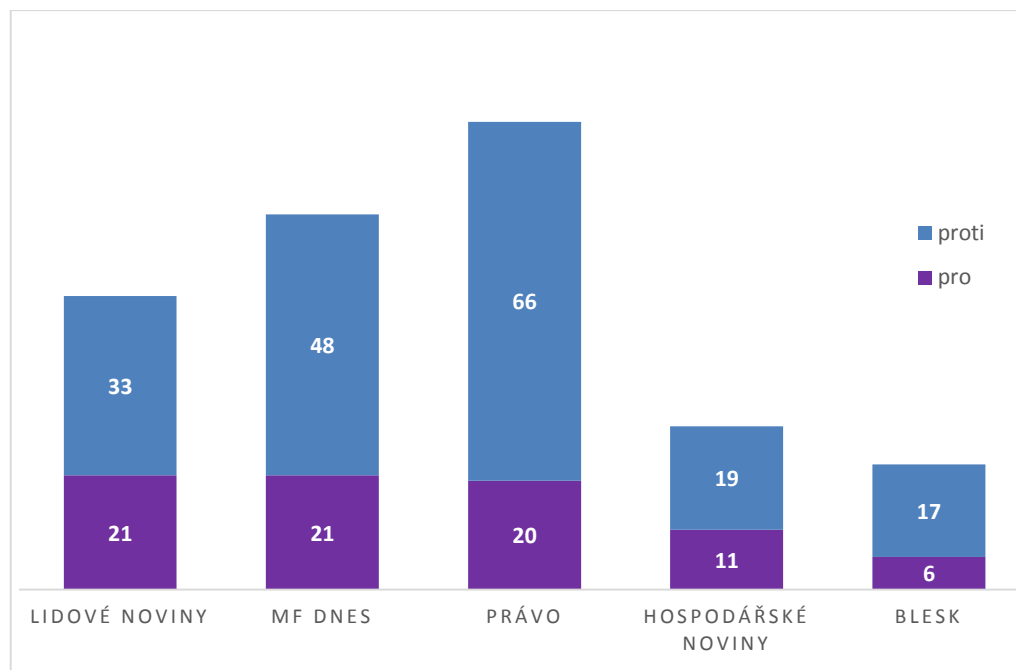
V minulé kapitole se ukázalo, že zhruba dvě třetiny názorů v obou agendách se popisuje spíše proti schválení zákona o církevních restitucích. Zůstává otázkou, jaký profil agend se za nesouhlasnými názory a mediálními rámci skrývá. Na to navazují další tři stanovené hypotézy, kde první zkoumá profil nesouhlasných názorů v mediální agendě a další dvě hypotézy se pak zaměřují na veřejnou agendu.

Z dostupných informací obsahové analýzy je možné se zaměřit na souhlasící a nesouhlasící s církevními restitucemi podle jednotlivých deníků. Daná hypotéza si klade za cíl ověřit, v jakých denících se vyskytuje větší četnost článků. Ačkoliv je problematika církevních restitucí všeobecným tématem, je stanoven předpoklad, že se více vyskytuje v denících, které nejsou zaměřené bulvárním směrem. Jinými slovy, že četnost článků na téma církevních restitucí převažuje v tištěných denících *Hospodářské noviny*, *Lidové noviny*, *MF Dnes* a *Právo* oproti bulvárně zaměřeného deníku *Blesk*.

Na Grafu 6 lze vidět, že z celkových 262 uvedených důvodů pro a proti církevním restitucím se v *Blesku* objevilo pouze 23 postojů pro a proti. To odpovídá necelým 9% ze všech zmiňovaných stanovisek v pěti denících. Je tedy možné souhlasit s tím, že ačkoliv se žádný z vybraných deníků tématu církevních restitucí nevyhýbá, tak v bulvárním deníku je tato problematika zmiňována nejméně. Je zde také jako u ostatních deníků možno pozorovat převahu nesouhlasného stanoviska.

Je zajímavé sledovat, že druhým deníkem, který nejméně v daném období zmiňuje téma církevních restitucí, jsou *Hospodářské noviny*, ačkoliv jeden z důvodů, které byly zakódovány jako nesouhlasné, se objevuje právě kritika finanční a ekonomické stránky tohoto zákona. Bylo by možné přepokládat, že *Hospodářské noviny*, zaměřené ekonomickým směrem, se budou na základě tohoto rámce věnovat problematice církevních restitucí častěji.

Graf 6: Počet výskytů zpráv na téma "církevní restituce" za období 10. 8. - 10. 9. 2012 v jednotlivých denících

Zdroj: Newton Media research 2013

Nejčetnější zmínění církevních restitucí pak zaujal deník Právo. U tohoto levicově orientovaného deníku není překvapením, že přes dvě třetiny zmíněných důvodů se zařadilo k nesouhlasu s církevními restitucemi. Na druhém a třetím místě se pak umístily deníky vydavatelství Mafra MF Dnes a Lidové noviny, kde počet souhlasu a nesouhlasu byl v Lidových novinách vyrovnanější a deník tedy působil objektivněji.

Je tedy možné tvrdit, že ačkoliv bylo téma navrácení církevního majetku nejvíce zmiňováno v Právu a MF Dnes spolu s Lidovými novinami, ve všech pěti denících se objevuje převaha v opozici schválení tohoto zákona. Ze strany mediální agendy měl jistě tento závěr na veřejnou agendu vliv.

Do názorů ve veřejné agendě je možné nahlédnout skrze profil respondentů, kteří o téma projeví zájem a s církevními restitucemi souhlasili či nesouhlasili. Jedna hypotéza předpokládá, že zájem o problematiku církevních restitucí projevují spíše vysokoškoláci z větších měst, kteří jsou mladší 30 let. Model jsem doplnila ještě o pohlaví a vyznání.

Jako metodu pro analyzování dat jsem zvolila ordinální regresi. Vybrala jsem ji na základě, že analyzuji vztah mezi závislou ordinální proměnnou zájem o navrácení majetku církvím a několika nezávislými proměnnými. Do modelu jsem kromě nezávislých proměnných také zahrnula interakci mezi věkem a vyznáním, jelikož jejich vzájemná korelace byla signifikantní. Po zasazení do ordinální regresní analýzy však jejich interakce neměla žádný větší vliv na celkový model (byla nesignifikantní), a proto jsem ji z modelu vyloučila.

Bez interakce mezi věkem a náboženstvím vstupovaly do modelu závislá proměnná zájem o navrácení majetku církvím a nezávislé proměnné pohlaví, věk, náboženské vyznání, vzdělání, politická orientace a velikost obce. Proměnné velikost obce a politická orientace, však nebyly signifikantní, takže k celkovému modelu nijak nepřispívaly. Z analýzy jsem je vyloučila.

Výsledný model, který analyzuji, a který jsem očistila o nesignifikantní proměnné, ukazuje vztah mezi závislou proměnnou zájem o navrácení majetku církvím a věkem, vzděláním, vyznáním a pohlavím (Tabulka 3).

Tabulka 3: Proměnné vstupující do výsledné analýzy zájmu o navrácení majetku církvím

	Proměnná	Četnost	Procentuální zastoupení
Zájem	Rozhodně se nezajímá	226	22,1%
	Spíše se nezajímá	372	36,4%
	Spíše se zajímá	310	30,3%
	Rozhodně se zajímá	115	11,2%
Pohlaví	Muž	498	48,7%
	Žena	525	51,3%
Věk	30 a méně let	262	25,6%
	31-51 let	371	36,3%
	52-71 let	326	31,9%
	72 let a více	64	6,3%
Vyznání	Věřící	311	30,4%
	Nevěřící	712	69,6%
Vzdělání	Základní (neúplné)	232	22,7%
	Střední bez maturity a vyučení	398	38,9%
	Střední s maturitou	256	25,0%
	Vysokoškolské	137	13,4%
Celkem		1023	100%
Chybějící hodnoty		13	
Celkem (včetně chybějících hodnot)		1036	

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

Celková platnost modelu se potvrdila, chí kvadrát vyšel signifikantní, takže můžeme usoudit, že nezávislé proměnné mají přínos k vysvětlení zájmu o církevní restituce (Příloha 10). Koeficienty pseudo-variability však poukazují na nepříliš velkou závislost mezi závislou a nezávislými proměnnými. Nagelkerkovo R^2 vychází 0,102, což není příliš vysoká hodnota. Cox a Snellovo R^2 a McFaddenův koeficient má ještě o něco nižší hodnoty, než Nagelkerkovo R^2 (Tabulka 4).

Tabulka 4: Koeficienty pseudo-variability

Koeficient	Hodnota
Cox a Snell	0,094
Nagelkerke	0,102
McFadden	0,038

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

Vhodnost vybrané ordinální regrese je znázorněna v Příloze 11, kde test paralelních linií zamítá nulovou hypotézu, že lokace parametrů je stejná napříč kategoriemi, a proto můžeme ordinální regresi označit za vhodnou metodu.

Nyní můžeme přistoupit ke zhodnocení a interpretaci výsledného modelu (Tabulka 5). Ukazuje se, že s rostoucím zájmem o navrácení majetku církvím u mužů více roste šance, že se budou zajímat o problematiku církevních restitucí než ženy. Koeficient u mužů je o 0,291 vyšší. O problematiku církevních restitucí se zajímají více věřící lidé (o tom vypovídá, že věřící mají o 0,336 větší šanci zájmu o problematiku církevních restitucí než nevěřící).

Co se týče věku, tak lidé ve věku 30 let a méně mají mnohem menší šanci (o - 0,961 menší oproti věkové kategorii 72 let a více), že se budou zajímat o církevní restituce. Z modelu zároveň vychází, že skupina respondentů, kteří dosáhli zlomového věku 12 let až po roce 1989, jeví výrazně nižší šanci zájmu o navrácení církevního majetku oproti nejstarší kategorii respondentů.

Na základě modelu vychází, že s rostoucím vzděláním také roste šance zájmu o kauzu církevních restitucí. Vychází, že lidé se základním vzděláním oproti vysokoškolsky vzdělaným mají výrazně nižší šanci (o -1,268 menší) zájmu o problematiku církevních restitucí.

Tabulka 5: Výsledný model zájmu o navrácení majetku církvím²³

Proměnná	Odhad parametrů	Signifikance parametrů	
Zájem	Rozhodně se nezajímá	-2,256	,000
	Spíše se nezajímá	-,535	,066
	Spíše se zajímá	1,296	,000
Pohlaví	Muž	,291	,012
	Žena	,000	.
Věk	30 a méně let	-,961	,000
	31-51 let	-,611	,016
	52-71 let	-,035	,889
	72 let a více	,000	.
Vyznání	Věřící	,336	,009
	Nevěřící	,000	.
Vzdělání	Základní (neúplné)	-1,268	,000
	Střední bez maturity a vyučení	-,648	,000
	Střední s maturitou	-,481	,013
	Vysokoškolské	,000	.

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

Na základě analýzy je tedy možné potvrdit hypotézu, že respondenti, kteří se spíše zajímají o problematiku církevních restitucí, se vyskytují ve větší míře mezi vysokoškoláky, s větším zastoupením u věřících oproti nevěřícím a mužům oproti ženám. V hypotéze se však vyvrací předpoklad, že by tento zájem projevovali spíše lidé mladší 30 let. Naopak se ukazuje, že větší šance zájmu se objevuje u starších ročníků narozených před rokem 1989 oproti mladším jedincům.

Poslední hypotéza poukazuje na profil jedinců, kteří se staví proti souhlasu přijetí zákona o církevních restitucích. Oznamuje, že lidé bez vyznání jsou spíše proti přijetí tohoto zákona.

Podle předpokladů jsem provedla další ordinální regresní analýzu se stejnými nezávislými proměnnými a souhlasem s přijetím projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi jako závislé proměnné. Chí kvadrát vyšel signifikantní, takže potvrdil, že nezávislé proměnné mají celkový přínos k vysvětlení souhlasu s přijetím projednávaného zákona. Koeficienty pseudo-variability sice ukazují na něco menší vztah mezi závislou a

²³ Tabulka všech parametrů včetně testových statistik je uvedena v Příloze 12

nezávislými proměnnými, Nagelkerkovo R^2 vychází 0,069, ale pokud tento předpoklad vezmeme v úvahu, můžeme v analýze dál pokračovat.

U výsledného modelu (Tabulka 6) jsem se zaměřila pouze na nezávislé proměnné vzdělání, věk, pohlaví a vyznání, které by na základě analýzy zájmu o církevní restituce mohly být relevantní.

Tabulka 6: Proměnné vstupující do výsledné analýzy souhlasu s přijetím projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Proměnná	Četnost	Procentuální zastoupení	
Souhlas	Rozhodně nesouhlasí	383	46,2%
	Spíše nesouhlasí	287	34,6%
	Spíše souhlasí	123	14,8%
	Rozhodně souhlasí	36	4,3%
Pohlaví	Muž	419	50,5%
	Žena	410	49,5%
Věk	30 a méně let	188	22,7%
	31-51 let	300	36,2%
	52-71 let	286	34,5%
	72 let a více	55	6,6%
Vyznání	Věřící	252	30,4%
	Nevěřící	577	69,6%
Vzdělání	Základní (neúplné)	165	19,9%
	Střední bez maturity a vyučení	324	39,1%
	Střední s maturitou	211	25,5%
	Vysokoškolské	129	15,6%
Celkem	829	100%	
Chybějící hodnoty	207		
Celkem (včetně chybějících hodnot)	1036		

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

Podle výsledků (Tabulka 7) můžeme za překvapivé považovat nesignifikanci ostatních proměnných vzdělání vůči vysokoškolsky vzdělaným. Přestože bez další analýzy nemůžeme označit vztah mezi souhlasem s přijetím projednávaného zákona o církevních restitucích a proměnné vzdělání za nesignifikantní, napovídá tato analýza, že by vzdělání nemuselo mít vliv na souhlas s projednávaným zákonem. Jinými slovy by souhlas či nesouhlas s přijetím zákona

o majetkovém vyrovnání s církvemi nemusel být ovlivněn vzdělaností respondentů. Tato hypotéza již není součástí mého šetření, avšak bylo by možné ji rozvést a ověřit či vyvrátit v dalším výzkumu.

Tabulka 7: Výsledný model proměnné souhlasu s přijetím projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi²⁴

	Proměnná	Odhad parametru	Signifikance parametru
Souhlas	Rozhodně nesouhlasí	-,241	,443
	Spíše nesouhlasí	1,428	,000
	Spíše souhlasí	3,139	,000
Pohlaví	Muž	-,133	,314
	Žena	,000	.
Věk	30 a méně let	-,026	,929
	31-51 let	-,212	,447
	52-71 let	-,533	,055
	72 let a více	,000	.
Vyznání	Věřící	,935	,000
	Nevěřící	,000	.
Vzdělání	Základní (neúplné)	-,010	,965
	Střední bez maturity a vyučení	-,119	,549
	Střední s maturitou	,161	,446
	Vysokoškolské	,000	.

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

U vyznání se ukazuje jasný trend, kdy s církevními restitucemi souhlasí více lidé vyznávající nějaké náboženství (věřící (0) mají o 0,935 větší šanci souhlasu s problematikou církevních restitucí než nevěřící (1)). Poslední hypotézu se tedy podařilo prokázat.

Nesouhlasné stanovisko se tedy objevuje napříč oběma agendami. Je možné ho vysledovat mezi všemi sledovanými tituly i všemi skupinami obyvatel. To nám může dokládat podobný převažující trend nesouhlasu u všech vybraných tištěných titulů, nebo například vzdělanostní profil respondentů, kde nesouhlas s tématem se nespécifikuje na pouze jednu vybranou vzdělanostní skupinu. Naopak se objevuje výjimka v podobě vyznání, kdy náboženství ovlivňuje souhlas s majetkovým vyrovnáním státu s církvemi. Převaha

²⁴ Tabulka všech parametrů včetně testových statistik je uvedena v Příloze 13

souhlasících se objevuje u věřících oproti nevěřícím. Celkově je však znát převažující nesouhlasný postoj s církevními restitucemi.

4.7. Shrnutí výsledků analýz

Na analýze se podařilo dokázat korespondenci mezi veřejnou a mediální agendou. Pro celkové popsání vlivu mezi oběma agendami u tématu církevních restitucí by bylo potřeba zhodnotit delší časový vývoj. Přesto se však podařilo zjistit, zda si obě agendy stojí podobně v zájmu a názorech na téma vyrovnání církevního majetku s církvemi.

První hypotéza zabývající se zájmem o tematiku církevních restitucí, se ukázala jako platná. Zájem v mediální agendě se v průběhu času postupně zvyšoval a v době průzkumu „Naše společnost“ se jevil nejvyšší za poslední rok. V tomto období také nemalá část respondentů projevila zájem o toto téma. Přes 40% dotázaných odpovědělo, že se v tomto období o téma církevních restitucí zajímá.

Souvislost zájmu v mediální i veřejné agendě v tomto případě zaujímá specifické postavení. Ukazuje se, že média mohly reagovat kromě veřejné agendy také na politickou agendu a dění z reálného světa. Veřejnost však tuto realitu z většiny mohla vnímat spíše zprostředkovaně, například právě přes kanál médií. Jen malá část jedinců byla vystavena událostem přímo či skrze jiné prostředníky, kteří by byli účastni reálného projednávání o církevních restitucích. Je tak možné vyslovit domněnku, že veřejná agenda byla v otázce církevních restitucí z větší části ovlivňována mediálním světem.

Tento vliv je možné podpořit také podobnými názory na otázku církevních restitucí v mediálním i veřejném prostoru. Potvrzuje se teorie McCombse (2009), který předpokládá, že mezi oběma agendami existuje vztah. Doložení jeho názoru se potvrdilo i v tomto případě, kdy se analyzoval postoj k přijetí zákona o majetkovém vyrovnání během září 2012 (odpovídající období v médiích za 10. 8. – 10. 9. 2012).

Rozložení souhlasných i nesouhlasných stanovisek se objevil podobný jak v médiích, tak ve veřejnosti. Zhruba dvě třetiny veškerých médií vyjadřovalo nesouhlas s tímto zákonem, což celkem odpovídalo rozložení ve veřejné agendě. Zůstává otázkou, zda tento negativní postoj opravdu souvisí pouze se zákonem o majetkovém vyrovnání, nebo vyjadřuje nějaký hlubší jev,

který se v české společnosti projevuje, ať už se může jednat o nesouhlas s vládnoucími stranami či přijímání stereotypního chování a předsudků vůči církvím v české společnosti. Při analýze se v mediální agendě vyskytovala celá škála důvodů nesouhlasu a také tyto dva zmíněné mezi ně patřily.

Důvody nesouhlasu mají také souvislost s tím, v jakých denících se s jakou intenzitou tato problematika objevovala. Nejmenší četnost zmínění tématu církevních restitucí se objevila v bulvárním deníku Blesk. Naopak nejčastěji toto téma skloňoval deník Právo, kde až dvě třetiny všech důvodů uváděl proti přijetí zákona. Překvapivé může být, že Hospodářské noviny, věnující se také problémům mající vliv na ekonomickou a finanční stránku země, téma církevních restitucí příliš nezmiňovaly a skončily tak v počtu uvedených souhlasných a nesouhlasných stanovisek jen o trochu lépe než bulvární deník Blesk.

Profil respondentů také odpovídá složení deníků, kde bylo téma nejvíce zmiňováno. Zájem projevovali ve větší míře vysokoškoláci vůči ostatním vzdělaným, s větším zastoupením věřících oproti nevěřícím a mužů vůči ženám. Hypotéza zájmu spíše mladší generace byla vyvrácena, jelikož větší zájem o problematiku církevních restitucí se objevoval u starších ročníků narozených před rokem 1989 oproti mladším jedincům. Souhlasné stanovisko se pak potvrdilo spíše u věřících lidí.

Může být překvapivé, že ačkoliv v době výzkumu se mělo původně projednávat schválení zákona o církevních restitucích, nakonec k tomuto kroku došlo až později v listopadu, a tudíž nelze říci, že by toto období nějak vybočovalo z celkové historie projednávání tohoto zákona, které trvalo od počátku 90. let. Také vláda s tímto zákonem souhlasila a snažila se ho prosadit a obhájit. Nemalé zastoupení se objevilo i v morální otázce navrácení majetku. Přes všechny tyto důvody však v mediální i veřejné agendě se objevil jasný, nadpoloviční většinou zastoupený názor, ve kterém výrazně převažoval nesouhlas a nepodpora k samotnému zákonu.

5. ZÁVĚR

V teorii nastolování témat, které byla práce věnována, jsem se zaměřila na propojení mediální a veřejné agendy a ověřovala, zda se navzájem ovlivňují. Teorie nám potvrdila, že toto novodobé téma, jehož rozvoj započali sociologové McCombs a Shaw na počátku 70. let 20. století díky studii Chapel Hill (Dearing a Rogers 1996: 6), se vyvíjí a stále existují oblasti, které nejsou dostatečně zmapované. Jednou z nich je právě hlubší analýza rámců a souvislostí v jednotlivých agendách.

Témata, která jsou probírána ve veřejné a mediální agendě mohou být mezi sebou podobná a přenositelná, ale již zůstává otázkou, jak spolu souvisí, jak obě dvě agendy o těchto tématech referují. Jinými slovy, zda a s jakou intenzitou je zasazují do podobných rámců, tedy zda si je zarámcování tématu v jedné agendě podobné se zarámčováním tématu v druhé agendě.

Hlavní zkoumanou oblastí se v práci stala korespondence mezi oběma agendami na konkrétním případě církevních restitucí. Na základě toho byly stanoveny hypotézy, které si kladly za cíl zmapovat situaci v mediální i veřejné agendě a následně je porovnat. Metodologie, které byly v práci použity, se zakládaly na obsahové analýze zpráv v mediální agendě a sekundární analýze sady otázek na téma církevních restitucí z výzkumu veřejného mínění, který probíhal v odpovídajícím období.

Korespondence se specifikovala nejprve na zájmu o téma církevních restitucí v každé agendě zvlášť. Následovala pak hlubší analýza ověřující postoj k souhlasu s majetkovým vyrovnáním s církvemi. Následně se zkoumalo složení vzorku v médiích i veřejné agendě. Celkový výsledek potvrdil provázanost mediální a veřejné agendy i na tomto konkrétním případě církevních restitucí. Obě dvě agendy se stavěly podobně jak v zájmu o téma, tak i v názoru na nesouhlas s církevními restitucemi.

Zájem o téma církevních restitucí bylo možné identifikovat v obou agendách. Zájem v mediální agendě se za poslední rok postupně zvyšoval a v době průzkumu veřejného mínění se ukázal jako nejvyšší za poslední rok. Stejně tak v době sběru dat nemalá část respondentů vyjádřila svůj zájem o toto téma. Přes 40% dotázaných odpovědělo, že se v tomto období o

téma církevních restitucí zajímá. Ukázalo se, že nezanedbatelná úroveň zájmu se objevila ve sledovaném období v obou agendách.

Z analýzy není možné vyloučit vliv třetí proměnné. Osobní zkušenost v tomto specifickém případě nebude pravděpodobně hrát významnější roli, jelikož je možné předpokládat, že většina veřejnosti se o tomto tématu dozvídala spíše zprostředkovaně z různých kanálů jako například z médií. Je možné uvést, že by větší vliv na výši zájmu mohly mít události z reálného světa. Hlavním hybatelem se však zdají být spíše média, což dokazuje výsledek nesouhlasu k projednávanému zákonu.

Vliv reality na téma církevních restitucí se rozchází právě v otázce, jak se média a veřejnost staví k názoru na majetkové vyrovnání s církvemi. Provázanost mezi oběma agendami dokládá podobné rozložení souhlasných a nesouhlasných stanovisek. V médiích vyjadřuje nesouhlas zhruba dvě třetiny veškerých zpráv, což koresponduje s podobným zastoupením nesouhlasu také v názorech respondentů. Realita v rámci projednávání zákona se výrazně liší, jelikož zrovna v tom samém období se projednávalo schválení zákona a v poslanecké sněmovně tak převládal souhlas se zmiňovaným zákonem.

Nesouhlasné stanovisko se také projevuje napříč oběma agendami, jak ve všech sledovaných tištěných denících, tak i mezi všemi různými skupinami obyvatel. Jedinou výjimku na základě analýzy tvoří rozložení věřících a nevěřících, kde skupina věřících oproti nevěřícím inklinuje spíše k souhlasu s majetkovým vyrovnáním s církvemi. U tohoto modelu je však nutné připomenout, že na výsledek má vliv také nerovnoměrné rozložení závislé proměnné souhlasu, a to v převaze nesouhlasného stanoviska nad souhlasem se zmiňovaným zákonem.

Přestože provázanost mediální a veřejné agendy není možné díky vlivům dalších skrytých proměnných vykládat zcela kauzálně, je přesto možné říci, že souvislost mezi oběma agendami se podařilo prokázat. Co se týče konkrétního případu církevních restitucí, je možné říci, že výsledky obou agend spolu korespondují v nesouhlasném stanovisku napříč všemi vybranými deníky i sledovanými skupinami respondentů.

6. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- Barisione, Mauro. 2010. „*The Framing Perspective in Political Communication Studies.*“ Příspěvek přednesený na 2nd International Summer School in Political Communication & Electoral Behaviour. Milano, 5.–9. 7. 2010.
- Behr, R. L., S. Iyengar. 1985. „*Television News, Real World Cues and Changes in the Public Agenda.*“ *Public Opinion Quarterly* 49 (1): 38–57.
- Berelson, Bernard. 1971. „*Content Analysis in Communication Research.*“ New York: Hafner Publishing Company, 220 s.
- Birkland, A. Thomas. 2007. „*Agenda Setting in Public Policy.*“ Pp. 63–78 in Frank Fischer, Gerald J. Miller, Mara S. Sidney (eds.). *Handbook of Public Policy Analysis: Theory, Politics, and Methods.* Boca Raton: CRC Press.
- Blumer, Herbert. 1971. „*Social problems as collective behavior.*“ *Social Problems* 18(3): 298–306.
- Bulmer, Martin. 2009. „*Secondary Analysis of Survey Data. vol 1.*“ London: Sage Publications Ltd, Sage Benchmarks in Social Research Methods. 390 s.
- Brosius, H.–B., G. Weimann. 1996. „*Who Sets the Agenda?*“ *Communication Research* 23 (5): 561–580.
- Brosius, H.–B., H. M. Kepplinger. 1990. „*The Agenda-Setting Function of Television News.*“ *Communication Research* 17 (2): 183–211.
- Casanova, José. 1994. „*Public Religions in the Modern World.*“ Chicago: University of Chicago Press
- Cobb, Roger W. – Elder, Charles D. 1983. „*Participation in American Politics: The Dynamics of Agenda-Building.*“ Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Cobb, Roger W., Marc H. ROSS. 1997. „*Cultural strategies of agenda denial: avoidance, attack, and redefinition.*“ Lawrence, KS: The University Press of Kansas.
- Cobb, Roger W., Marc H. ROSS. 1997a. „*Agenda Setting and the Denial of Agenda Access: Key Concepts.*“ Pp. 3-24 in Roger W. Cobb, Marc H. Ross. *Cultural Strategies of Agenda Denial: Avoidance, Attack, and Redefinition.* Lawrence, KS: University Press of Kansas.
- Cohen, B. 1963. „*The Press and Foreign Policy.*“ Princeton: Princeton University Press.

- D'Angelo, Paul. 2002. „*News Framing as a Multiparadigmatic Research Program: A Response to Entman.*“ *Journal of Communication* 52 (4): 870–888. Dearing, James W., Everett M. Rogers. 1996. *Agenda-Setting*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dearing, James W., Everett M. ROGERS. 1996. „*Communication Concepts 6: Agenda-setting.*“ Thousand Oaks, CA: Sage.
- „*Dokumenty II. vatikánského koncilu.*“ 2002. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.
- Řurďovič M. 2012. „*Tisková zpráva: Názor veřejnosti na roli církve ve společnosti a na navrácení církevního majetku – září 2012.*“ Praha: Centrum pro výzkum veřejného mínění „*Inter mirifica*“, in: *Dokumenty o sdělovacích prostředcích*. 1996. Praha: Sekretariát české biskupské konference
- Entman, Robert M. 1993. „*Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm.*“ *Journal of Communication* 43 (4): 51–58.
- Funkhouser, R. G. 1973. „*The Issues of the Sixties: An Exploratory Study in the Dynamics of the Public Opinion.*“ *Public Opinion Quarterly* 37 (1): 62–75.
- Gamson, William A., Andre Modigliani. 1987. „*The Changing Culture of Affirmative Action.*“ Pp. 137–177 in Richard G. Braungart, Margaret M. Braungart (eds.). *Research in Political Sociology*. Greenwich: JAI Press.
- Gane, Mike , Arnaudová, M., Lotringer, S. 1997. „*Rozhovory s Baudrillardem.*“ Olomouc: Votobia.
- Gitlin, Todd. 1980. „*The Whole World is Watching: Mass Media in the Making and Unmaking of the New Left.*“ Berkeley, Los Angeles, London: University of California Press.
- Goffman, Erving. 1974. „*Frame Analysis: An Essay on the Organization of Experience.*“ Boston: Northeastern University Press.
- Große Kracht, Hermann-Josef. 1997: „*Kirche in ziviler Gesellschaft. Studien zur Konfliktgeschichte von katholischer Kirche und demokratischer Öffentlichkeit.*“ Paderborn: Schöningh.
- Günter, Thomas. 1998: „*Medien – Ritual – Religion. Zur Religiöse Funktionen des Fernsehens?*“ Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Habermas, Jürgen. 2000. „*Strukturální přeměna veřejnosti.*“ Praha: Filosofia.
- Hamalčíková, K. 2010. „*Mediální obraz ekonomické krize: komparativní obsahová analýza.*“ Bakalářská práce. Brno: FSS MU,

- Harrell, Frank E., Jr. 2001. „*Regression Modeling Strategies. With Applications to Linear Models, Logistic Regression and Survival Analysis.*“ Springer, Springer Series in Statistics, New York.
- Holsti, Ole R. 1969. „*Content Analysis for the Social Sciences and Humanities.*“ Addison-Wesley Publishing Company.
- Hyman, H. H. 1972. „*Secondary Analysis of Sample Surveys.*“ New York: Wiley.
- Chomsky, Noam. 2006. „*Hegemonie nebo přežití.*“ Prah: Mladá Fronta, s. 10-13 a 291-293.
- Iyengar, Shanto. 1991. „*Is Anyone Responsible? How Television Frames Political Issues.*“ Chicago, London: University of Chicago Press.
- J.I. Zucker and R.S. Tragesser 1978. „*The adequacy problem for inferential logic.*“ *Journal of Philosophical Logic*, 7, 501-516.
- Kalvas, F. 2004. „*Agenda-setting v sociologické perspektivě.*“ Pp. 183–194 in M. Škodová (ed.). *Česko-slovenské sociologické dny. Sborník z konference.* Praha: Sociologický ústav AV ČR.
- Kalvas, F. 2006. „*The Principle of the Agenda-Setting Process.*“ Konferenční příspěvek. Konference EUSOC. Telč, 20. 5. 2006.
- Kalvas, František, Kreidl M. 2007. „*Jaký je vliv televizního zpravodajství na vnímání tématu veřejnosti?*“ In *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, , Vol. 43, No. 2: 333–360
- Kalvas, František, Jan Váně, Martina Štípková, Martin Kreidl. 2012. „*Rámcování a nastolování agendy: Dva paralelní procesy v interakci.*“ *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 48 (1): 3-37.
- Lecheler, Sophie, Claes H. de Vreese, Rune Slothuus. 2009. „*Issue Importance as a Moderator of Framing Effects.*“ *Communication Research* 36 (3): 400–425.
- Luckmann, Thomas. c1967. „*The invisible religion: the problem of religion in modern society.*“ 1st printing. New York: Macmillan.
- McCombs, M., D. L. Shaw. 1972. „*The Agenda-Setting Function of the Press.*“ *Public Opinion Quarterly* 36 (2): 176–187.
- McCombs, Maxwell E., Donald L. Shaw. 1993. „*The Evolution of Agenda-Setting Research: Twenty-Five Years in the Marketplace of Ideas.*“ *Journal of Communication* 43 (2): 58–65.
- McCombs, Maxwell. 2009. „*Agenda setting: nastolování agendy – masová média a veřejné mínění.*“ Praha: Portál.

- „Media Projekt za 2. a 3. čtvrtletí 2013.“ 2013. Realizátoři: MEDIAN a STEM/MARK, zadavatel: Unie vydavatelů a Asociace komunikačních agentur (AKA)
- Meloun M., Militký J. 2004. „*Statistická analýza experimentálních dat.*“ ACADEMIA, Praha 387-429
- Miller, J. M., J. A. Krosnick. 2000. „*News Media Impact on the Ingredients of Presidential Evaluations: Politically Knowledgeable Citizens Are Guided by a Trusted Source.*“ American Journal of Political Science 44 (2): 301–315.
- Noelle-Neumann, Elisabeth. c1993 „*The Spiral of silence: public opinion - our social skin.*“ 2nd ed. Chicago , London: University of Chicago Press.
- Pecora, V. 2006. „*Secularization and Cultural Criticism: Religion, Nation, and Modernity.*“ Chicago: University Of Chicago Press.
- Shaw, D. L., M. McCombs. 1977. „*The Emergence of American Political Issues: The Agenda-Setting Function of the Press.*“ St. Paul, West.
- Scheufele, Dietram A. 2000. „*Agenda-Setting, Priming, and Framing Revisited: Another Look at Cognitive Effects of Political Communication.*“ Mass Communication & Society 3 (2&3): 297–316.
- Soroka, Stuart N. 2002. „*Agenda-Setting Dynamics in Canada.*“ Vancouver: UBC Press.
- Sumiala-Seppänen, J., Lundby, K., Salokangas, R. (eds.) 2006. „*Implications of the Sacred in (Post)Modern Media.*“ Göteborg: Nordicom.
- Šmídová, Olga. 2007. „*Porevoluční diskurz Rudého práva a restituce.*“ Pp. 101–155 in Martin Hájek et al. *Praktiky ne/spravedlnosti: pojmy, slova, diskurzy.* Praha: Matfyzpress.
- Thompson, John. 1995. „*The Media and Modernity: A Social Theory of the Media.*“ Stanford University Press, s. 82-87 a 209-234.
- Trampota, Tomáš. 2006. „*Zpravodajství.*“ Praha: Portál.
- Vreese, Claes H. de. 2005. „*News framing: Theory and typology.*“ Information Design Journal Document Design 13(1): 48-62.
- Wanta, W. 1997a. „*The Public and the National Agenda. How People Learn About Important Issues.*“ Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Weaver, D. H. 1991. „*Political Issues and Voter Need for Orientation.*“ Pp. 131–139 in D. L. Protes, M. McCombs (eds.). *Agenda-Setting. Readings on Media, Public Opinion,*

Winter, J. P., C. H. Eyal. 1981. „*Agenda Setting for the Civil Right Issue.*“ *Public Opinion Quarterly* 45 (3): 376–383.

Elektronické zdroje:

Ministerstvo kultury ČR. 2009. „*Historie majetkového vyrovnání.*“ [on-line]. Praha: Ministerstvo kultury [cit. 30. 11. 2013]. Dostupné z: < <http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/historie-majetkoveho-vyrovnani-123130/>>

Ministerstvo kultury ČR. 2009. „*Historie majetkového vyrovnání.*“ [on-line]. Praha: Ministerstvo kultury [cit. 30. 11. 2013]. Dostupné z: < <http://www.mkcr.cz/cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/historie-majetkoveho-vyrovnani-123130/>>

Ministerstvo kultury ČR. 2012. „*Deset důvodů, proč byl schválen zákon o církevních restitucích.*“ [on-line]. Praha: Ministerstvo kultury [cit. 30. 11. 2013]. Dostupné z: < <http://www.mkcr.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/deset-duvodu-proc-prijmout-zakon-o-cirkevnich-restitucich-138332/tmplid-228>>

Newton media search. 2013. [cit. 30. 11. 2013]. Dostupné z: < <http://www.newtonmedia.cz/medialni-archiv>>

Unie vydavatelů 2013. [cit. 30. 11. 2013]. Dostupné z: <http://www.unievychovatelu.cz/cs/unie_vychovatelu/medialni_data/vyzkum_ctenosti>

7. SEZNAM GRAFŮ A TABULEK

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rámce u zpráv podporující schválení zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi	51
Tabulka 2: Rámce u zpráv nepodporující schválení zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi	52
Tabulka 3: Proměnné vstupující do výsledné analýzy zájmu o navrácení majetku církvím	58
Tabulka 4: Koeficienty pseudo-variability.....	59
Tabulka 5: Výsledný model zájmu o navrácení majetku církvím.....	60
Tabulka 6: Proměnné vstupující do výsledné analýzy souhlasu s přijetím projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi	61
Tabulka 7: Výsledný model proměnné souhlasu s přijetím projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.....	62

Seznam grafů

Graf 1: Počet výskytů zpráv na téma "církevní restituce" za období 10. 8. - 10. 9. 2012	47
Graf 2: Zájem o problematiku navrácení církevního majetku	48
Graf 3: Podíl souhlasu a nesouhlasu médií s církevními restitucemi za období 10. 8. - 10. 9. 2012	53
Graf 4: Počet souhlasu a nesouhlasu médií s církevními restitucemi za období 10. 8. - 10. 9. 2012 v absolutních číslech	54
Graf 5: Souhlas se současným návrhem na majetkové vyrovnání (v %)	55
Graf 6: Počet výskytů zpráv na téma "církevní restituce" za období 10. 8. - 10. 9. 2012 v jednotlivých denících	57

8. PŘÍLOHY

1. Příloha 1: Proměnná zájem o navrácení církevního majetku

Proměnná		Četnost	Procentuální zastoupení (%)	Podíl včetně chybějících hodnot (%)	Kumulativní podíl (%)
Zájem	Rozhodně se nezajímá	227	22,1	21,9	22,1
	Spíše se nezajímá	374	36,4	36,1	58,5
	Spíše se zajímá	312	30,4	30,1	88,8
	Rozhodně se zajímá	115	11,2	11,1	100
Celkem		1028	100	99,2	
Chybějící hodnoty		8		,8	
Celkem (včetně chybějících hodnot)		1036		100	

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

2. Příloha 2: Proměnná souhlas s přijetím projednávaného zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi

Proměnná		Četnost	Procentuální zastoupení (%)	Podíl včetně chybějících hodnot (%)	Kumulativní podíl (%)
Souhlas	Rozhodně nesouhlasí	386	46,3	37,3	46,3
	Spíše nesouhlasí	287	34,4	27,7	80,7
	Spíše souhlasí	125	15,0	12,1	95,7
	Rozhodně souhlasí	36	4,3	3,5	100
Celkem		834	100	80,5	
Chybějící hodnoty		202		19,5	
Celkem (včetně chybějících hodnot)		1036		100	

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

3. Příloha 3: Proměnná věk

Proměnná		Četnost	Procentuální zastoupení (%)	Kumulativní podíl (%)
Věk	30 a méně let	267	25,8	25,8
	31-51 let	374	36,1	61,9
	52-71 let	330	31,9	93,7
	72 let a více	65	6,3	100
Celkem		1036	100	

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

4. Příloha 4: Proměnná vyznání

Proměnná		Četnost	Procentuální zastoupení (%)	Kumulativní podíl (%)
Vyznání	Věřící	317	30,6	30,6
	Nevěřící	719	69,4	100,0
Celkem		1036	100	

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

5. Příloha 5: Proměnná velikost obce

Proměnná		Četnost	Procentuální zastoupení (%)	Podíl včetně chybějících hodnot (%)	Kumulativní podíl (%)
Velikost obce	Velké město	257	24,9	24,8	24,9
	Předměstí velkého města nebo sídlo v besprostřední blízkosti	32	3,1	3,1	28,0
	Středně velké město	237	23,0	22,9	51,0
	Malé město	244	23,7	23,6	74,7
	Velká vesnice	146	14,2	14,1	88,8
	Malá vesnice, osada, samota	115	11,2	11,1	100
Celkem		1031	100	99,5	
Chybějící hodnoty		1		,1	
Jiný typ sídla		4		,4	
Celkem (včetně chybějících hodnot)		1036		100,0	

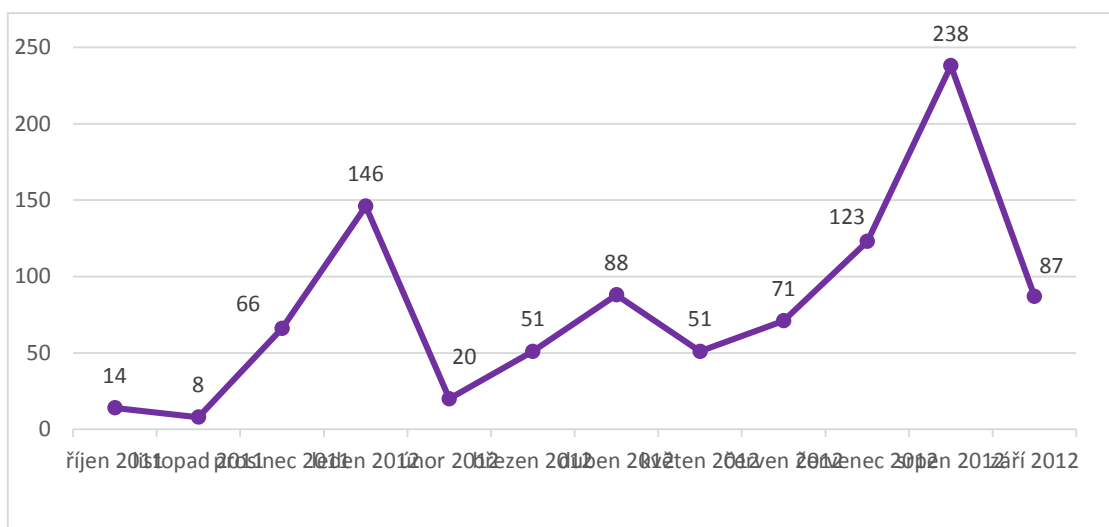
Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

6. Příloha 6: Čtenost celostátních deníků za 2. a 3. čtvrtletí 2013 (v absolutních číslech)

Deník	Čtenost
Blesk (bez Nedělního Blesku)	1 134 000
MF Dnes	786 000
Právo	329 000
Aha! (bez Nedělního Aha!)	301 000
Sport	241 000
Lidové noviny	199 000
Hospodářské noviny	160 000

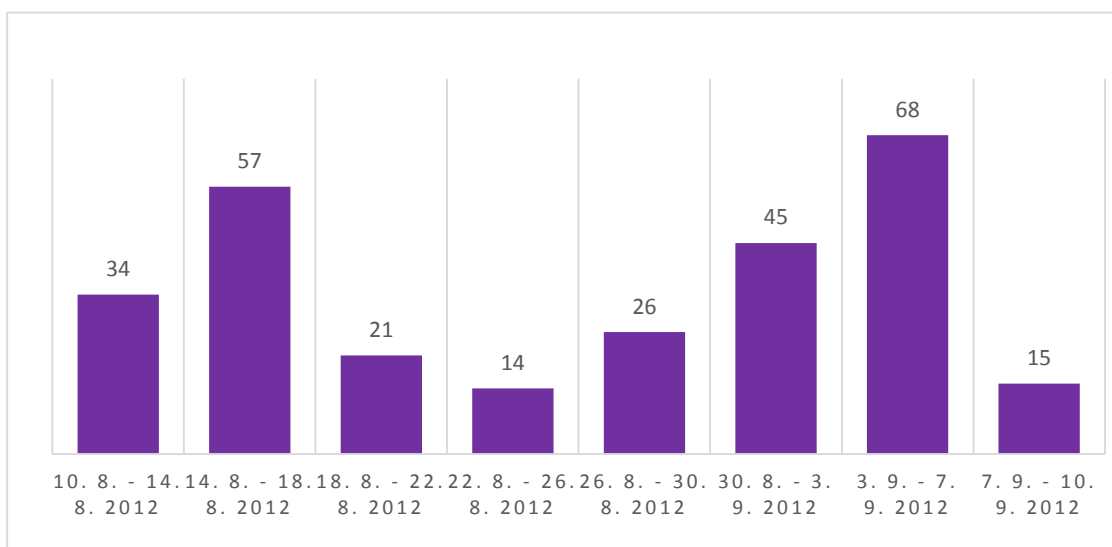
Zdroj: MEDIA PROJEKT za 2. a 3. čtvrtletí 2013, Realizátoři: MEDIAN a STEM/MARK, zadavatel: Unie vydavatelů a Asociace komunikačních agentur (AKA)

7. Příloha 7: Počet výskytů zpráv na téma "církvní restituce" za období říjen 2011 - září 2012

Zdroj: Newton Media Research 2013

8. Příloha 8: Počet výskytů zpráv na téma "církevní restituce" za období 10. 8. - 10. 9. 2012

Zdroj: Newton Media Research 2013

9. Příloha 9: Vizual kampaně ČSSD před senátními a krajskými volbami v roce 2012

Zdroj: www.cssd.cz

10. Příloha 10: Potvrzení platnosti modelu

Model	-2 Log Likelihood	Chi-kvadrát	Stupně volnosti	Signifikance
Intercept	685,35			
Výsledný model	583,92	101,43	8	0,00

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

11. Příloha 11: Test paralelních linií

Model	-2 Log Likelihood	Chi-kvadrát	Stupně volnosti	Signifikance
Nulová hypotéza	583,92			
Hypotéza	570,15	13,77	16	0,62

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

12. Příloha 12: Výsledný model zájmu o navrácení majetku církvím

		Parameter Estimates					95% Confidence Interval	
		Estimate	Std. Error	Wald	df	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Threshold	[zajem = 1.00]	-2.256	.299	56.813	1	.000	-2.842	-1.669
	[zajem = 2.00]	-.535	.291	3.373	1	.066	-1.106	.036
	[zajem = 3.00]	1.296	.296	19.152	1	.000	.716	1.877
Location	[IDE.8=1]	.291	.116	6.327	1	.012	.064	.518
	[IDE.8=2]	0 ^a	.	.	0	.	.	.
	[vek=1.00]	-.961	.262	13.416	1	.000	-1.475	-.447
	[vek=2.00]	-.611	.255	5.760	1	.016	-1.110	-.112
	[vek=3.00]	-.035	.253	.020	1	.889	-.531	.460
	[vek=4.00]	0 ^a	.	.	0	.	.	.
	[nabozenstvi=.00]	.336	.128	6.895	1	.009	.085	.586
	[nabozenstvi=1.00]	0 ^a	.	.	0	.	.	.
	[t_vzd=1]	-1.268	.203	38.834	1	.000	-1.666	-.869
	[t_vzd=2]	-.648	.182	12.635	1	.000	-1.005	-.290
[t_vzd=3]	-.481	.194	6.133	1	.013	-.862	-.100	
[t_vzd=4]	0 ^a	.	.	0	.	.	.	

Link function: Logit.

a. This parameter is set to zero because it is redundant.

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty

13. Příloha 13: Výsledný model souhlasu s navrácením majetku církvím

		Parameter Estimates					95% Confidence Interval	
		Estimate	Std. Error	Wald	df	Sig.	Lower Bound	Upper Bound
Threshold	[souhlas = 1.00]	-.241	.315	.587	1	.443	-.857	.375
	[souhlas = 2.00]	1.428	.319	20.031	1	.000	.802	2.053
	[souhlas = 3.00]	3.139	.350	80.206	1	.000	2.452	3.825
Location	[IDE.8=1]	-.133	.133	1.013	1	.314	-.393	.126
	[IDE.8=2]	0 ^a	.	.	0	.	.	.
	[vek=1.00]	-.026	.290	.008	1	.929	-.594	.542
	[vek=2.00]	-.212	.279	.578	1	.447	-.758	.334
	[vek=3.00]	-.533	.277	3.692	1	.055	-1.076	.011
	[vek=4.00]	0 ^a	.	.	0	.	.	.
	[nabozenstvi=.00]	.935	.146	41.138	1	.000	.650	1.221
	[nabozenstvi=1.00]	0 ^a	.	.	0	.	.	.
	[t_vzd=1]	-.010	.225	.002	1	.965	-.451	.431
	[t_vzd=2]	-.119	.198	.360	1	.549	-.507	.269
[t_vzd=3]	.161	.211	.582	1	.446	-.253	.574	
[t_vzd=4]	0 ^a	.	.	0	.	.	.	

Link function: Logit.

a. This parameter is set to zero because it is redundant.

Zdroj: Naše společnost 2012, CVVM, vlastní sekundární analýza, vlastní výpočty